

รัฐกับประชาสังคม ไม่ใช่สิ่งปฏิถัมภ์ทางทฤษฎี

อาคม ชนาทกร

ผู้เขียนให้อ่านบทความ "รัฐ สิ่งปฏิถัมภ์ทางประวัติศาสตร์(อีกครั้ง)" ด้วยความรู้สึกละเอียดระคนกัน ด้านหนึ่งผู้เขียนรู้สึกดีใจอย่างยิ่งที่เสียงกู่ก้องไปในดินกันดาร ครั้งแล้วครั้งเล่านั้น บัดนี้ไม่สูญเปล่า หากมีเสียงสะท้อนก้องตอบมาตามสมควร ทำให้เห็นว่าภารกิจในการแสวงหัจจะเกี่ยวกับสังคมของผู้เขียนเดินไปคงจะโดดเดี่ยวลำพังน้อยลง ทั่วได้คู่วิวาทะ มาแลกเปลี่ยนซักเถลทรรคนะซึ่งกันและกัน ในอันที่จะคืบเข้าเข้าใจ และเปลี่ยนความเป็นจริงดังที่เป็นอยู่ในสังคมไทยนี้ แต่ขณะเดียวกันในอีกด้านหนึ่ง ผู้เขียนก็อดรู้สึกเสทกสะทอนใจไม่ได้ว่า ฉะนั้นจึงเป็นการยากเหลือเกินที่คู่วิวาทะจะอ่าน และซึมซับรับสารของผู้เขียน? คำชักชวนไปยังมิตรเก่าว่า "ออกมาข้างนอกกรอกรบระฆาตศึกร่วมกัน" ทำไมจึงยากแก่การสับศึกรับฟังและเข้าใจของคนบางคนถึงเพียงนี้?

บทความ "รัฐทุนนิยมระบบราชการไทย" ของผู้เขียนนั้น วางเค้าโครงการเสนอเป็น 3 ขั้นตอน ขั้นแรกคือการวิพากษ์วิจารณ์ทฤษฎีรัฐเก่าของมาร์กซิสต์ไทยเสนอปัญหาอันเป็นปริศนาในทฤษฎีรัฐ และนำเสนอทางออกทางทฤษฎีแก่ปริศนานั้น ขั้นที่สองเป็นการพยายามประยุกต์ทางออกทางทฤษฎีดังกล่าวเข้ากับการศึกษาพัฒนาการของรัฐไทย ส่วนขั้นที่สามคือข้อเสนอเชิงยุทธศาสตร์ยุทธวิธีต่อการเปลี่ยนแปลงรัฐและสังคมไทย บทความของคู่วิวาทะ "รัฐ สิ่งปฏิถัมภ์ทางประวัติศาสตร์ (อีกครั้ง)" ได้วางลำดับการเสนอไว้ละม้าย

คล้ายกันกล่าวคือ ช่วงต้นเป็นการวิจารณ์ทางออกทางทฤษฎีของผู้เขียน และยืนยันในทฤษฎีรัฐแบบเต็ม ช่วงที่สองเป็นการอธิบายประวัติศาสตร์ของไทยจากทฤษฎีรัฐแบบเต็มนั้น ส่วนช่วงที่สามเป็นการวิจารณ์พร้อมทั้งนำเสนอยุทธศาสตร์ยุทธวิธีการเปลี่ยนแปลงรัฐไทยสำหรับฝ่ายประชาชน ผู้เขียนเองรู้สึกประทับใจกับช่วงที่สองและช่วงที่สามของบทวิจารณ์มากที่สุด (เมื่อเทียบกับช่วงแรกและอย่างมีเงื่อนไขข้อแม้) ส่วนช่วงต้นอันเกี่ยวกับทฤษฎีนั้น ผู้เขียนรู้สึกทั้งที่ไต่กล่าวไว้แล้ว ตอนต้นคือผิดหัวต่อความเคลื่อนไหวทางทฤษฎีของคูว์ว่า ทฤษฎีเขียนจนแล้ว จนรอที่จะเขียนปฏิรัฐกับประชาสังคมไปเป็นสิ่งปฏิรูปทางทฤษฎี ในบทความนี้ผู้เขียนจะเก็บรับและชี้ให้เห็นถึงจุดบกพร่องทางทฤษฎี ความเข้าใจเกี่ยวกับรัฐอันได้มาจากบทวิจารณ์ แต่ในด้านกลับ ผู้เขียนจะพยายามอีกครั้ง เพื่อที่จะทะลุทะลวงเข้าไปพำนักกระโค้นของกระบวนทัศน์ว่า การต่อต้านปฏิรัฐกับประชาสังคมออกไปเป็นสิ่งปฏิรูปทางทฤษฎีจึงจะทำให้ความฝันในอุดมคติ ที่จะทำให้รัฐเป็นสิ่งปฏิรูปทางประวัติศาสตร์ของคูว์ว่าเท่านั้น ไม่มีทางบรรลุผล

บทวิจารณ์ของบทวิจารณ์

จุดอ่อนที่สุดของบทความ "รัฐทุนนิยมระบบราชการไทย" ของผู้เขียน เมื่อทบทวนกลับมาดูอย่าง "คนฉลาดหลังเหตุการณ์" แล้วยังคือความเข้าใจที่ยังมีความคลุมเครือ และสับสนการตีความทางเศรษฐกิจของสังคมไทยหนึ่ง การประยุกต์ใช้ทางออกทางทฤษฎีเรื่องรัฐ/ประชาสังคมมาวิเคราะห์พัฒนาการของรัฐไทย ที่ยังขาดเชิงกระบวนทัศน์ ไม่สามารถแสดงออกซึ่งรายละเอียดและศักยภาพทางทฤษฎีของทฤษฎีรัฐ/ประชาสังคมอีกหนึ่ง

จุดอ่อนทั้ง 3 ประเด็นนี้ ผู้วิจารณ์ได้ชี้ ออกมาให้เห็นโดยตรง หรือแสดงจุดแข็งของตัวเอง ในการอธิบายประเด็นเหล่านี้อย่างแจ่มชัด ในประเด็นแรกได้แก่การที่ผู้วิจารณ์นำเสนอโมโนพหุนิยมชนชั้นนายทุนขุนนาง เข้ามา

ในการวิเคราะห์ประวัติการณ์การเมืองเศรษฐกิจไทย ซึ่งทำให้ต้องจำแนกแยกแยะระหว่างกลไกรัฐกับกลุ่มทุนขุนนาง ซึ่งอาจจะยังมีอยู่ให้กระจ่างยิ่งขึ้น พร้อมทั้งทำให้เห็นถึงการเมืองที่มีลักษณะเฉพาะ และจำแนกชี้ยิ่งขึ้นในหมู่ชนชั้นนายทุนไทย (ทุนขุนนางกับทุนใหญ่) การที่ผู้วิจารณ์ได้ชี้ให้เห็นถึงมิติของความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจในหมู่ชนชั้นนายทุนไทย ซึ่งแสดงออกในเรื่องทิศทางการพัฒนาเศรษฐกิจไทย ท่าทีต่อการบริหารทุนของสังคม การจัดการกับระบบราชการให้ชานวรับต่อทิศทางการพัฒนาของทุนไทย ฯลฯ ซึ่งมีความแตกต่างชัดเจนกันอยู่ระหว่างทุนขุนนางกับทุนใหญ่ การที่ผู้วิจารณ์ชี้ให้เห็นว่าทุนขุนนางยังคงยึดกุมที่มั่นในกลไกรัฐอยู่อย่างเหนียวแน่น และปฏิเสธการโยนรัฐสภาไปให้ชนชั้นนายทุน และโยนเผด็จการทหารไปให้ระบบราชการอย่างง่าย ๆ ของผู้เขียน พร้อมทั้งชี้ให้เห็นอย่างละเอียดละมียิ่งชี้ว่า ทุนขุนนางมีบทบาทอยู่ในรัฐสภาอย่างไร ฉวยใช้รัฐสภาเป็นเครื่องมือในการปกครองของตนอย่างไร, เผด็จการทหารไม่อาจนับเป็นรูปแบบการเมืองการปกครองที่เป็นตัวแทนความปรารถนาของทุนขุนนางไทยอย่างไร (เป็นเพียงความต้องการของข้าราชการทหารบางกลุ่มซึ่งไม่อาจนับเป็นตัวแทนของทุนขุนนางได้), และทุนใหญ่เองก็เชื่อว่า จะครอบครองรัฐสภาเป็นป้อมปราการของตนอยู่แล้ว หากแต่ยังอยู่ในสภาพที่แย่งชิงที่มั่นรัฐสภากับทุนขุนนางอย่างไร

ในประเด็นที่สอง ผู้เขียนยอมรับและสนับสนุนข้อเสนอของผู้วิจารณ์ว่า "ชนชั้นและการต่อสู้ทางชนชั้น" เป็นแก่นกลางความคิดทางการเมืองของลัทธิมาร์กซ์ ที่สำคัญผู้วิจารณ์ได้หยิบยกและชู "ชนชั้นและการต่อสู้ทางชนชั้น" ขึ้นมาและชี้ให้เห็นบทบาทอันสำคัญ เป็นใจกลางทั้งในแง่การเชื่อมประสานรัฐ/ประชาสังคม และข้ามพ้นการวิเคราะห์รัฐที่ชะงัก อยู่เพียงการตั้งประจัญรัฐ/ประชาสังคมเป็นสองขั้วอย่างง่าย ๆ หลังทางการอธิบายของมโนภาพ "ชนชั้นและการต่อสู้ทางชนชั้น" นี้เป็นจุดโดดเด่นของความ

ทิศทางเศรษฐกิจการเมืองของมาร์กซ์ ที่ทะเลหลวงปรัญชา การเมืองของเฮเกลซึ่งมาร์กซ์ได้มาจากการนำพาพลังทาง ทฤษฎีของตัวเอง เข้าสู่การศึกษาปริวิตล เศรษฐกิจทุนนิยม ผู้เขียนไม่มีข้อโต้แย้งต่อความสำคัญ อันเป็นแก่นกลางของ มโนภาพ "ชนชั้นการต่อสู้ทางชนชั้น" นี้เพียงแต่ใครชี้ไว้ ก่อนหน้านั้นว่า มโนภาพ "ชนชั้นและการต่อสู้ทางชนชั้น" มิใช่ปรากฏ หรืออยู่นอกกรอบโครงทฤษฎีประชาสังคมของผู้เขียน หากเป็นองค์ประกอบส่วนหนึ่งของทฤษฎีประชาสังคมของผู้เขียนอยู่แล้ว แต่ค้น ผู้เขียนขอวิจารณ์ตัวเองว่า อย่างน้อยที่สุดจุดอ่อนของผู้เขียนในบทความ "ยุทธศาสตร์เชิงซ้อนๆ" ก็คือไม่ได้หยิบยกและضمมโนภาพ "ชนชั้นและการต่อสู้ทางชนชั้น" นี้ขึ้นมาให้โดดเด่นชัดเจนเป็นแกนกลาง ของความคิดทางการเมืองของลัทธิมาร์กซ์ อย่างเพียงพอ และในยามที่ประยุกต์ทฤษฎีรัฐ/ประชาสังคม เข้ากับทฤษฎี- เศรษฐศาสตร์การเมืองของประเทศไทย ผู้เขียนก็มิได้ทำให้มโนภาพ "ชนชั้นและการต่อสู้ทางชนชั้น" นี้แสดงตัวออกมาอย่างเป็น รูปธรรมเพียงพอเช่นกัน

วิจารณ์ตัวเอง

เมื่อได้อ่านบทวิจารณ์ทั้งหมด ของผู้วิจารณ์แล้ว ผู้เขียนยังพบว่า กล่าว ในเชิงทฤษฎีรัฐผู้วิจารณ์ยังคงติด กรอบกระบวนทัศน์ เศรษฐกิจกำหนด หรือจะเรียกว่า เศรษฐกิจการปกาศิตนิยมอยู่ไม่ห่าง ตรรกะทในการกลิ้งกลาย คำอธิบายเรื่องรัฐของผู้วิจารณ์ยังคงเป็นเศรษฐกิจ สะท้อน โดยตรงไปที่ชนชั้นและการต่อสู้ทางชนชั้นสะท้อนโดยตรงไป ที่รัฐ เช่นเดิม การทำกับชนชั้นและรัฐ เสมือนหนึ่งว่าเป็น กระฉก ที่สะท้อนผลประโยชน์ และแนว ทิศทางเศรษฐกิจขึ้น มาเป็นชั้น ๆ (2 ชั้น) นั้น ยังเป็น และยังคงเป็นการมอง ชำละเลย บทบาทที่แทรกแซงและเป็นองค์ประกอบของ อุดมการณ์และวัฒนธรรม, ลักษณะอิสระโดยสัมพัทธ์อันเกิดจาก วัตถุประสงค์อันมีอาจลทอนให้ของรัฐ อันเป็น เชื้อมูลที่ผู้เขียน พยายามผนวกสังเคราะห์ เข้ามาในการเสนอทฤษฎีรัฐ/

ประชาสังคมโดยตรง ในบรรดาหลักการของวิชาวิธีที่ สำคัญ ๆ นั้น หาได้มีแต่เพียง การกำหนด ความขัดแย้ง และการปฏิเสธไม่ หากแต่ยังมี "การสื่อประสาน" ด้วย ชาวสาวที่ผู้เขียนพยายามจนแล้ว จนรอดที่จะสื่อถึงผู้อ่านแต่ดู เหมือนว่าผู้วิจารณ์จะละเลยไปเสียก็คือ บทบาทอันเป็นสื่อ ประสานระหว่างเศรษฐกิจกับรัฐของอุดมการณ์และวัฒนธรรม หนึ่ง และวัตถุประสงค์อันมีอาจลทอนให้ของรัฐ อันเป็นฐานที่ มาของลักษณะอิสระโดยสัมพัทธ์ของรัฐอีกหนึ่ง เส้นทางเดิน จากการกำหนดของเศรษฐกิจมายังปริวิตลรัฐในสังคมทุน- นิยมมันมิใช่ทางตรงง่าย ๆ ดังที่ลัทธิมาร์กซ์จารีตลัทธิโลกเข้า ใจเด็ดขาด หากแต่ผ่านบทบาทการสื่อประสานของอุดมการณ์ และวัฒนธรรมที่กระทำต่อชนชั้นต่าง ๆ ของสังคม ไม่เพียง เท่านั้นเมื่อมาถึงรัฐ รัฐก็มีใช้ระจกสองแปลที่คอยรับเติม เนื้อหาหรือสับตบรับฟังคำบัญชาจากชนชั้น และคุลกำลังทาง ชนชั้น หากแต่รัฐ ที่ในรัฐยังมีกลไกรัฐ ระบบราชการ ชนชั้นนำทางการเมือง องค์การจัดตั้งและวิสาหกิจจำนวนมากซึ่งเป็นสถาบันการปฏิบัติ ที่มี วัตถุประสงค์เฉพาะมีแก่น สารเฉพาะของมันเองด้วย ใ้ที่เดียวรัฐแยกไม่ออกจาก เศรษฐกิจและชนชั้น การวิเคราะห์เข้าใจรัฐทั้งในแง่อำ- นาจรัฐ และกลไกรัฐจะแยกขาดจากพื้นฐานการผลิตของ สังคมและตัว ชนชั้นและการต่อสู้ทางชนชั้นไม่ได้ แต่รัฐก็มี ความเป็นองค์ภาวะต่างหากมีชีวิตของมันต่างหาก ที่จะลท หอนลงมาอธิบายด้วย เศรษฐกิจและชนชั้นล้วน ๆ เท่านั้นไม่ ใต้เช่นเดียวกัน

การยืมกรานในเศรษฐกิจการปกาศิตนิยม ของผู้ วิจารณ์สะท้อนให้เห็นว่าผลจากการอ่านบทความทั้งหมดของผู้ เขียนจากกรอบกระบวนทัศน์ลัทธิมาร์กซ์จารีตลัทธิโลกของผู้- วิจารณ์ ให้คุมขังความรับรู้ของผู้วิจารณ์ไว้ จนไม่เข้าใจรัฐ ลักษณะอิสระโดยสัมพัทธ์ของรัฐ และประชาสังคม ที่ผู้เขียน พยายามสื่อถึงเลย ในฐานะมิตรร่วมมิวาทะ และ เติมนทาง และด้วย ความเคารพรักใคร่ห่วงใย ผู้เขียนเห็นว่าตนมี

ความจำเป็นจะต้องกล่าวซ้ำอีกครั้ง และหวังว่าคราวนี้จะส่งเสียงตะโกนข้ามกำแพงกระบวนทัศน์ไปถึงผู้วิจารณ์ได้

ปริศนาที่ยังเป็นปริศนา

ขอเตือนความจำแต่แรกว่าในตอนต้น ว่าด้วยการวิจารณ์ทางทฤษฎีของบทความ "ยุทธศาสตร์เชิงซ้อนๆ" นั้น ผู้เขียนได้เสนอปริศนาว่าทฤษฎีสถิติมาร์กซ์เท่าที่ผ่านมาเผชิญปัญหา "การกำหนดรัฐสองปัจจัย" คือ เศรษฐกิจกำหนดรัฐหรือที่เรียกว่าศรระของทุน หรือ ชนชั้นและการต่อสู้ทางชนชั้นกำหนดรัฐ การกำหนดรัฐด้วย 2 ปัจจัยในทฤษฎีรัฐของลัทธิมาร์กซ์นี้ มีความขัดแย้งแฝงอยู่ในตัวระหว่างปาคิตินิยมทางเศรษฐกิจกับเจตจำนงนิยม ซึ่งถ้าหากเช่นคำอธิบายรัฐเฉพาะตัวปัจจัยใด ปัจจัยหนึ่งเท่านั้นไปถึงที่สุดแล้วก็จะเผชิญกับจุดข้อขัดแย้งทางคำอธิบายทางทฤษฎีทางออกที่ผู้เขียนเสนอคือการตั้งเอามโนภาพ "ประชาสังคม" เข้ามา เป็นสื่อประสานในการอธิบายความสัมพันธ์ระหว่างเศรษฐกิจกับรัฐในสังคม

รากเหง้าของปัญหา "การกำหนดรัฐสองปัจจัย" นี้ถือกำเนิดมาจากสิ่งที่เผชิญหน้ากับทฤษฎีรัฐลัทธิมาร์กซ์อยู่ กล่าวคือสิ่งที่เราเผชิญหน้าอยู่กัน ด้านหนึ่งเป็นระบบโครงสร้างทางเศรษฐกิจทุนนิยมที่แปลกแยกจากมนุษย์ถึงแม้มันจะประกอบขึ้นจากกิจกรรมทางเศรษฐกิจอันมีเจตจำนงของมนุษย์จำนวนนับไม่ถ้วนมาขึ้นกัน แต่เมื่อมันประกอบตัวขึ้นแล้วมันวิวัฒนาการที่มีระเบียบกฎเกณฑ์การดำเนินงานของมันเองซึ่งไม่ขึ้นต่อเจตจำนงของมนุษย์ แต่ในอีกด้านหนึ่งเราเผชิญกับมนุษย์ที่มีจิตสำนึก คิด และรับรู้สามารถใคร่ครวญวินิจฉัย กระทั่งวิจารณ์การปฏิบัติของตัวเอง ในขณะที่ปฏิบัติอยู่ได้ ความรู้สึกและศักยภาพในการเลือกกระทำของมนุษย์ ในฐานะองค์กรประธานทางประวัติศาสตร์เป็นสิ่งที่ไม่อาจลบลบให้เป็นศูนย์ได้ ไม่ว่าด้วยโครงสร้างเศรษฐกิจหรือโครงสร้างอื่นใด ฉะนั้นแล้วมนุษย์จึงไม่ใช่ (ถ้า) "หุ่นกระบอกที่ถูกเชิดด้วยพลังโครงสร้าง

ทางเศรษฐกิจอย่างไร้สำนึก" ยิ่งเมื่อเรากล่าววิเคราะห์เหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์ นักเศรษฐิกินิยมก็จะต้องพึงสำรวจตัว เจียมใจ และเคารพในพลังวิวิภาของมนุษย์ให้จงหนัก การมองเห็นพลังในการแตกแย่งและประกอบตัวรวมทั้งเปลี่ยนแปลงความเป็นจริงภายนอกของจิตสำนึกนี้เอง ที่เป็นแก่นสารของปรัชญาปฏิบัติการของลัทธิมาร์กซ์และซึ่งจำแนกปรัชญาลัทธิมาร์กซ์ออกจากปรัชญาวัตถุนิยมลัทธิ (รวมทั้งวัตถุนิยมวิภาษของตัวเองเกลสและสากสที่ส่องสว่าง) นักทฤษฎีผู้กระสันต์หาการปฏิบัติ แต่ปฏิเสธแล้วปฏิเสธเล่าถึงบทบาทที่มีพลังวิวิภาของจิตสำนึกของมนุษย์ในการแตกแย่ง ประกอบตัว และเปลี่ยนแปลงความเป็นจริงนั้นมิได้กระทำอะไรเลยนอกจากกำลังกักกรอเมื่อนำปลายฐานทางปรัชญาของภารกิจของตัว

การนำเสนอโมโนภาพประชาสังคม เข้ามาในทฤษฎีรัฐลัทธิมาร์กซ์จึงไม่ใช่การปฏิเสธบทบาท หรือจะเข้าแทนที่เศรษฐกิจโดยเด็ดขาด แต่เป็นการตระหนัก ผูกมัดและสังเคราะห์ความเป็นจริงอีกด้านหนึ่ง ของพลังทางจิตสำนึก อุดมการณ์และวัฒนธรรมในการปฏิบัติการของมนุษย์เข้ามาในองค์กรวมทางทฤษฎีสังคมทุนนิยมของลัทธิมาร์กซ์ซึ่งเป็น และควรต้องเป็นองค์รวมทางทฤษฎี ที่ประกอบด้วย เศรษฐกิจ-ประชาสังคม-รัฐ

แต่แล้วข้อเสนอนี้และคำถามพยายามที่จะไขปริศนานี้ให้สื่อไปถึงผู้วิจารณ์บ้างหรือไม่ เบื้องหลัง ผู้วิจารณ์ยังคงยืนหยัดอย่างเด็ดเดี่ยว ที่จะมองข้ามปริศนาค้นถึกรานอย่างหนักแน่นที่จะ "ไม่เห็น" ปัญหาความขัดแย้งระหว่างศรระของโครงสร้างเศรษฐกิจทุนนิยม กับ พลังวิวิภาของจิตสำนึกของมนุษย์ในการกำหนดรัฐ แทนที่มนุษย์ที่มีจิตสำนึก อันประกอบตัว ขึ้นมาจากชีวิตทางอุดมการณ์และวัฒนธรรม ผู้วิจารณ์ชอบ "หุ่นกระบอก" มากกว่าและยืนกรานที่จะใช้หุ่นกระบอก เป็นหันเฟืองในเครื่องจักรทฤษฎีรัฐของตน แทนที่จะเผชิญหน้ากับปริศนาดังกล่าวอย่าง

ชื่อ ๆ ตรง ๆ ผู้วิจารณ์ยังคงหันไปหาทางออกง่าย ๆ ที่ไม่
ลำบาก นั่นก็คือ เศรษฐกิจส่งผลสะท้อนไปที่ชนชั้น(มองเป็น
ทุนกระบอกทางเศรษฐกิจ)แล้ว ส่งผลสะท้อนไปที่รัฐอีกทีหนึ่ง
สะท้อนโดยตรง ซึ่งในทางกลับกันก็ดูเหมือนจะไม่สะท้อนอะไร
ชัดเจนไปกว่า "ความยากจนทางปรัชญา ของวิ ตฤนิยมมกลไก"
ที่ไม่เห็นมนุษย์ ไม่เห็นปฏิบัติการ และน่าเสียดายที่ไม่เป็น
จิตนิยมเพียงพอ

องค์กรวมของทฤษฎี

จริงที่เดียวดังที่ผู้วิจารณ์เสนอไว้ว่าแก่นกลาง
ทางความคิดการเมืองของมาร์กซ์ เมื่อเข้าสู่การศึกษาค้น-
คว้าด้านเศรษฐศาสตร์การเมืองแล้ว คือ "ชนชั้นและการต่อสู้
ทางชนชั้น" ผู้เขียนขอแสดงความคิดเห็น และขบขี้ใจที่
ผู้วิจารณ์ได้เข้า ยืนยันถึงประเด็นหัวใจดังกล่าว ออกมาให้เห็น
เป็นที่กระจ่างชัด แต่ทว่าแก่นกลางทางทฤษฎียังไม่ใช่องค์
รวมของทฤษฎี และยังไม่ใช่จุดเริ่ม และจุดจบของทฤษฎีรัฐ
ลัทธิมาร์กซ์และใน 2 ข้อหลังนี้เองที่เป็นจุดอ่อนข้อบกพร่อง
อย่างยิ่งของผู้วิจารณ์ ในเมื่อผู้วิจารณ์ใจปฏิเสธมโนภาพ
ประจำสังคมและบทบาทพลัง ในกาวิ เเคราะห์ข้อถียงของ
มโนภาพนี้ในกรอบทฤษฎีรัฐของตน

องค์กรวมของทฤษฎีสังคมทุนนิยมของผู้เขียนคือ
เศรษฐกิจ/ประชาสังคม/รัฐ ในภาคส่วนของประชาสังคมมี
แบ่งแยกออกไปเป็น ภาคการหมุนเวียน(เชื่อมโยงประชา-
สังคมกับเศรษฐกิจและเป็นส่วนหนึ่งของทั้งเศรษฐกิจ และ
ประชาสังคม) ภาคการผลิตซ้ำ (หมายถึงการผลิตซ้ำแรง-
งานในสังคมทุนนิยมขึ้นมาด้วยกลไกการอบรม ชักเลลาทาง
สังคมของรัฐและเศรษฐกิจรัฐอันได้แก่ สถาบันครอบครัว
ศาสนา เชื่อชาติ การศึกษา การสหนาการฯลฯ อันเป็น
ปริมาณพลทางอุดมการณ์และวัฒนธรรม ซึ่งประกอบตัว ขึ้นเป็น
องค์อิทธิพลของแรงงาน ทำให้ "สัญชาติญาณดิบ" ของ
ทารกถูกชักเลลาอบรม เต็มใหญ่ ขึ้นเป็นอัตตาของบุคคลากร
สังคมผู้ทำหน้าที่อยู่ในโครงสร้าง ความสัมพันธ์ทางสังคมด้าน

ต่าง ๆ ในตำแหน่งต่าง ๆ) และภาคการต่อสู้ (ซึ่งมีชนชั้น
และการต่อสู้ทางชนชั้นเป็นสาระสำคัญ แต่ไม่ใช่มีเพียงเท่า
นั้น ยังมีการต่อสู้ของกลุ่มทางสังคมที่ร่วม ควบบนพื้นฐานอื่น ๆ
อีก เช่น ศาสนา เชื่อชาติ ความเชื่อ วัฒนธรรม ฯลฯและ
ปฏิสัมพันธ์อันจะมีมากหรือน้อยระหว่าง การต่อสู้ของกลุ่มทาง
สังคมเหล่านี้กับชนชั้นและการต่อสู้ทางชนชั้น) จุดแข็งของ
องค์กรวมของทฤษฎีสังคมทุนนิยมนี้อยู่ที่ความซับซ้อนของประ-
ชาสังคมซึ่งได้พยายามผนวกเอา อุดมการณ์-วัฒนธรรม, กลุ่ม
ทางสังคมบนฐานการรวมตัวอื่น ๆ นอกเศรษฐกิจ, รวมถึง
การต่อสู้ของกลุ่มเหล่านี้ และบทบาทของภาคการหมุนเวียน
ในเศรษฐกิจทุนนิยม เข้ามาในทฤษฎี เสริมเติมความยากจน
ทางทฤษฎีของลัทธิมาร์กซ์จารีตลไก และภาคจิตนิยมทาง
ทางเศรษฐกิจที่เห็นแต่ชนชั้นและการต่อสู้ทางชนชั้น เศรษฐ-
กิจและรัฐอย่างหยาบงาย

แต่ความครอบคลุมมุ่มมววย ขององค์กรวมของ
ทฤษฎีดังกล่าว กลับถูกละเลยไปอย่างสิ้นเชิงจากผู้วิจารณ์
องค์กรวมของทฤษฎีรัฐที่ผู้วิจารณ์เสนออันมีชนชั้นและการต่อสู้
ทางชนชั้นเป็นแก่นกลางยังคงครอบคลุมเพียง เศรษฐกิจ/
ชนชั้น/รัฐ โดยที่มองประหนึ่งชนชั้นเป็นทุนกระบอกทาง
เศรษฐกิจที่ไร้สำนึก กระทำการให้ทุกอย่าง โดยว่าง่าย
ตามพลังทางเศรษฐกิจจะบัญชา ความยากจนของทฤษฎี
ดังกล่าวนี้แสดงออก โดยโยนเรื่องจิตสำนึก-อุดมการณ์ไปไว้
ในตอนท้าย ๆ ของบทวิจารณ์เมื่อจะต้องกล่าวถึงการต่อสู้
ทางชนชั้น เอ่ยเพียงผ่าน ๆ ถึง จิตสำนึกที่มีความตื่นตัว,
บัญญัติ, การต่อสู้ทางวัฒนธรรม, สงครามชิงที่มั่น เป็นต้น
คำถามก็คืออุดมการณ์-วัฒนธรรมทั้งหมดนี้อยู่ที่ไหน? มีที่ทาง
อย่างไรในองค์กรวมทางทฤษฎีของผู้วิจารณ์? หรือเป็นได้
เพียงบทผนวกเมื่อหลีกเลี่ยงไม่ได้แล้วที่จะต้องกล่าวถึงการ
ต่อสู้ทางชนชั้นในประวัติศาสตร์ เมื่อจะต้องเอ่ยถึงสงคราม
ชิงที่มั่น? จุดโหว่ที่สุดขององค์กรวมทางทฤษฎีที่ขาดแคลนยาก
ไร้นี้จึงแสดงอาการออกเมื่อต้องกล่าวถึงปฏิบัติการ ที่ต้อง

อาศัยพลังทางจิตสำนึกที่สุดของชนชั้น นั่นก็คือการต่อสู้ทาง
อุดมการณ์และวัฒนธรรม

ถ้าแนวทางที่ทำให้ผู้วิจารณ์ ไม่สามารถชิมรับ
คุณภาพทางทฤษฎีของมโนภาพประชาสังคมนิยมที่ไหน? ผู้
เขียน เห็นว่าอยู่ที่รากเหง้าทางทฤษฎีของผู้วิจารณ์เอง
รากเหง้าดังกล่าว ได้แก่การแบ่งสังคมเป็น ฐานเศรษฐกิจ/
โครงสร้างส่วนบนอันเป็นกระบวนทัศน์ลัทธิมาร์กซ์สำนักหนึ่ง
รากเหง้านี้แสดงตัว เองออกมาในบทวิจารณ์เป็น เศรษฐกิจ/
ชนชั้น/รัฐ สำหรับผู้เขียนการ เปรียบเทียบแบบอุปมาอุปไมย
ของมาร์กซ์ เพื่อต่อสู้กับจิตนิยมนี้ ได้ถูกขยายความ เชิดชูบูชา
เสียจนก่อผลเสียต่อการ เข้าใจสังคมทุนนิยมมานานมากเกิน
พอแล้ว ฐานทางปรัชญา ของมันมิใช่อันใดนอกจากการแบ่ง
แยกชาตระหว่างจิต/วัตถุอย่างง่าย ๆ ของวัตถุนิยมกลไก
กล่าว ในแง่ปรัชญา วัตถุนิยมกลไก ไม่ได้ข้ามพ้นปรัชญาจิต
นิยมในเรื่องการแยกชาตระหว่างจิต/วัตถุเลย เพียงแต่กลับ
ตาลปัตรการให้ควมสำคัญ เป็นเอกเท่านั้น กล่าว คือสำหรับ
ปรัชญาจิตนิยม จิตกำหนดวัตถุ แต่สำหรับวัตถุนิยมกลไก วัตถุ
กำหนดจิต สิ่งทั้งสองปรัชญา ไม่เห็นคือปฏิบัติการของมนุษย์
ที่สามารถสันดาปกับสภาวะ เดด ล้อมกายนอกทางสังคม และ
ธรรมชาติและที่มีจิตสำนึกเป็นองค์ประกอบหนึ่ง อย่างมีอาจ
ลดทอนได้ วัตถุภาวะ ของปรัชญา ลัทธิมาร์กซ์ไม่ใช่ วัตถุที่
ปลอตกจิตสำนึก วัตถุภาวะ ของปรัชญา ลัทธิมาร์กซ์ซึ่งก็คือ วัตถุ
นิยมทางประวัติศาสตร์นั่นก็คือ การปฏิบัติของมนุษย์ในสังคม
ทุตง่าย ๆ วัตถุภาวะทางสังคมนั้นก็คือ การปฏิบัติของมนุษย์
ไม่ใช่ วัตถุแห่ง ๆ ไม่มีจิต การปฏิบัติของมนุษย์ในสังคมทั้ง
การนำและการคิด (จิตสำนึก) การคิดมนุษย์ในฐานะที่เป็น
การปฏิบัติของมนุษย์ จึงมีวัตถุภาวะทางสังคมเจกเช่นกัน
ไม่ใช่จิตลอย ๆ ที่ไม่มีวัตถุภาวะเด็ดขาด ประการสำคัญก็
คือผู้เขียนยังเห็นว่าการกำหนด (จำกัดและกทั้น) การคิด
การทำ (การปฏิบัติเชิงวัตถุภาวะ เดด ล้อมกายนอก) มี
ควมสำคัญ เหนือกว่าการคิด(การปฏิบัติเชิงควมคิดภายใน

จิตสำนึกของบุคคลเอง)²

ถ้าผู้เขียนจะเสนอข้ามกระบวนทัศน์ไปยังผู้
วิจารณ์ตรงนี้แล้ว ก็ต้องขอเสนอว่าเพื่อข้ามพ้นควมยากจน
ขาดแคลนขององค์กรวมทางทฤษฎี เศรษฐกิจ/ชนชั้น/รัฐ
ของผู้วิจารณ์ ผู้วิจารณ์จะต้องรื้อลงไปถึงรากฐานทางทฤษฎี
ของการแบ่งสังคมออกเป็น ฐานเศรษฐกิจ/โครงสร้างส่วน
บน ยิ่งไปกว่านั้นจะต้องรื้อลงไปถึงรากฐานทางปรัชญาของ
วัตถุนิยมกลไกที่แบ่งชาควัตถุ/จิตอีกด้วย ผู้เขียนไม่เห็นหน
ทางอื่นนอกจากนี้ในการทำลายกำแพงกระบวนทัศน์เก่าของผู้
วิจารณ์ออกมา

และในส่วนจุดเริ่มต้นและจุดจบเล่า? ผู้เขียน
เห็นว่าจุดเริ่มต้น และจุดจบของควมคิดทางการเมืองของ
มาร์กซ์ยังคงเป็นประชาสังคม/รัฐ ทุนนิยมขึ้นโดยเงื่อนไข
ที่ต้องแยกแยกสังคมออกเป็นสังคมรัฐกับประชาสังคม ทุน
นิยมดำรงอยู่ใต้นพื้นฐานของการแยกแยกนี้ การข้ามพ้น
สังคมทุนนิยมก็คือ การยกเลิกการแยกแยกสังคมรัฐกับ
ประชาสังคมอีกนั่นแหละ การสลายชนชั้นและการต่อสู้ทาง
ชนชั้นคือ ญแจไขทวารไปสู่การยกเลิกสังคมรัฐ/ประชา-
สังคมมันเอง บั้นปลายของปรัชญาการเมืองของมาร์กซ์ให้
เป็นและยังคงเป็นการยกเลิกสลายการเมืองดังที่มันเป็นแน่นอน
ว่าหากมาร์กซ์ มิได้หันควาลุ่มลึกลงไปในเศรษฐศาสตร์
มาร์กซ์ย่อมไม่พบญแจไขปัญหา เรื่องชนชั้นและการต่อสู้ทาง
ชนชั้นนั้น และควมปรารถนาของมาร์กซ์ก็ยังคงเป็นแค่
อุดมคติไม่ใช่ทฤษฎี แต่เมื่อพบญแจทฤษฎีแล้ว คำเตือนถึง
เพื่อนห้องก็ยังคงต้องเป็นจุดจบบั้นปลาย ที่เป็นอุดมคติของ
มาร์กซ์อยู่ที่

ฉะนั้นผู้เขียนจึงตะขิดตะขวงใจ ต่อประเด็น
ปลักย่อยของผู้วิจารณ์หลายต่อหลายประเด็น ไม่ว่า "มนุษย์
บงการธรรมชาติ" ซึ่งเป็นการมองควมสัมพันธ์ระหว่าง
มนุษย์กับธรรมชาติแบบ "เครื่องมือ" ซึ่งเป็นวัตถุนิยมกลไก
ไม่เห็นความมนุษย์เป็นสัตว์คชธรรมชาติ ธรรมชาติเป็นสัตว์

มนุษย์ ที่มีความสัมพันธ์กัน แบบองค์ประกอบซึ่งกันและกันที่ สันตภาพกัน หรือการบอกผ่าน ๆ ว่าความแปลกแยกในสังคม สังคมนิยมตั้งที่เป็นอยู่ เป็นข้อเท็จจริงธรรมศาสตร์อันหนึ่ง ซึ่งแน่ละว่าธรรมศาสตร์หากมองได้เพียงแคบ ๆ จากองค์ รวมทางทฤษฎี เศรษฐกิจ/ชนชั้น/รัฐ ของผู้วิจารณ์ แต่ข้อเท็จจริงธรรมศาสตร์ดังกล่าว แก่ไขให้ตกไปไม่ได้เพียง ทั่วยุทธศาสตร์ทางทฤษฎีอันยากจนของผู้วิจารณ์ ผู้ที่จริงจัง กับอุดมคติสังคมนิยม และมีให้หลงมกมายไปกับลัทธิมาร์กซ์ ของรัฐสังคมนิยม ตั้งที่เป็นอยู่ทุกคนพึงต้องหุ่กัทรมาทกับ ความเป็นจริงอันปวศรัว ที่ลลอกหลอนครั้งถ่วงขบวนการ ปฏิวัติโลกของลัทธิมาร์กซ์นี้และหากรักที่จะเข้าใจ และการ ปฏิบัติการ เพื่อเปลี่ยนแปลงระบบสังคมนิยมตั้งที่เป็นอยู่ ไปเป็นสังคมนิยมในอุดมคติของมาร์กซ์แล้วหน้าที่เบื้องต้นก็คือ ทำความเข้าใจ วัตถุประสงค์อันมีอาจลทอนได้ของกลไกรัฐ ระบบราชการ ญัหาอ่านจรัฐกับอำนาจชนชั้น ซึ่งก้าวส่ง การเข้าญัหาเพียงแต่เรื่องกรรมสิทธิไพร่พหุยสินเอกชนรวม ทั้งญัหาอุดมการ-วัฒนธรรมข้อมูลข่าวสารและการตัดสินใจ ในระบบสังคมนิยมตั้งที่เป็นอยู่⁴

กล่าวโดยสรุป ผู้เขียนชื่นชมและยอมรับการ ที่ผู้วิจารณ์ตั้งเอา "ชนชั้นและการต่อสู้ทางชนชั้น" ขึ้นมา เป็นแก่นกลางทฤษฎีทางการ เมืองของมาร์กซ์อันเป็นสถานะ ที่มีนศร จะอยู่ศรจะเป็นซึ่งผู้เขียนมิได้กระทำ แต่ในขณะที่ เขียน ผู้เขียนเห็นว่าองค์รวมทางทฤษฎีของผู้วิจารณ์- ปร้องขาดแคลนอยู่และผู้วิจารณ์มิได้ให้ความสำคัญต่อจุดเริ่ม ต้นและจุดจบของปรัชญาการ เมืองของมาร์กซ์อย่างเพียงพอ ทั้งนี้สำคัญ เป็นเพราะผู้วิจารณ์ปฏิเสธมิโนภาพประชาสังคม หรืออย่างน้อย ก็มิยอมผนวกรวมเอาบทบาทของมิโนภาพนี้ เข้ามาในทฤษฎีรัฐของผู้วิจารณ์อย่างเต็มที่ ผลก็คือจุดไหว ซ่องว่างในแง่อุดมการและวัฒนธรรม รวมทั้งวัตถุประสงค์อัน ลทอนมิได้ของรัฐ ซึ่งผู้เขียนจะให้กล่าวถึงในลำดับต่อไป มูลเหตุสำคัญ ของข้อบกพร่องดังกล่าว คือรากเหง้าทางทฤษฎี

และปรัชญาของผู้วิจารณ์ ซึ่งผู้เขียนเห็นว่ายังคงอยู่ในกรอบ กระบวนทัศน์ ฐานเศรษฐกิจ/โครงสร้างส่วนบน และจิต/ วัตถุ ข้อเสนอที่เป็นรูปธรรมของผู้เขียนต่อผู้วิจารณ์ เพื่อ เยียวยาแก้ไขอาการภาคคตินิยมทางเศรษฐกิจดังกล่าว คือ การรื้อหลายกระบวนทัศน์ทางทฤษฎี และปรัชญา ดังกล่าวนั้น หึ่งเสียแล้วก้าวข้ามจากวัตถุนิยมกลไกมาสู่ปรัชญาปฏิบัติการ ของลัทธิมาร์กซ์

รัฐ

เมื่อได้อ่านบทความ "รัฐ สิ่งปฏิกลทางประ- วัติศาสตร์" บทแรก ผู้เขียนเข้าใจว่าผู้วิจารณ์มีความเข้าใจอย่างเพียงพอถึง "ลักษณะอิสระโดยสัมพัทธ์ของรัฐ" อัน เป็นสิ่งที่ผู้เขียนรู้สึกชื่นชมแต่เมื่อได้อ่าน "รัฐ สิ่งปฏิกลทาง ประวัติศาสตร์(อีกครั้ง)" ผู้เขียนจึงได้พบว่าความเข้าใจ แต่แรกของตนนั้นผิดและประเมินความแตกต่าง ระหว่างตัว เองกับผู้วิจารณ์ไว้ต่ำเกินไป ผู้เขียนได้ข้อสรุปว่าผู้วิจารณ์ ยังไม่เข้าใจ" ลักษณะอิสระโดยสัมพัทธ์ของรัฐ" แต่ประการ ใดเลย และสำคัญกว่านั้น ผู้วิจารณ์ไม่เข้าใจวัตถุประสงค์อัน มีอาจลทอนได้ของรัฐด้วย

ผู้วิจารณ์ อธิบายความเข้าใจของตนออกมาว่า "ลักษณะอิสระโดยสัมพัทธ์ หมายถึงภาวะของรัฐที่มีกระบวนการ ผลิตซ้ำของตนเองและมีแนว โน้มแห่งการพัฒนา และส่ง ผลสะท้อนกลับต่อสังคมคือชนชั้นปกครองโดยรวม ในทิศทาง ที่จะรักษาความต่อเนื่องของตัว "รัฐ" เอง (หน้า 3) ผู้ วิจารณ์วางฐานคำอธิบายกำเนิดของ "ลักษณะอิสระโดย สัมพัทธ์ของรัฐ" ไว้ที่ 1. การพัฒนาอย่างใหญ่โตซับซ้อน มีการแบ่งงานกันทำอย่างละเอียดก่อน ขยายบทบาทหน้าที่ ของมันออกไปสู่ทุกขอกมุมของสังคม มีฐานแห่งการผลิตซ้ำ ของตัวมันเองอย่างกว้างขวางของรัฐสมัยใหม่ 2. การ พัฒนาอย่างไม่สม่ำเสมอของทุนนิยมและชนชั้นนายทุน (หน้า 2) ทั่วยุบายในการอธิบายเช่นนี้ สิ่งผู้วิจารณ์กระทำคือ มโนภาพ "รัฐ" ก็คือลทอนความเป็นอิสระเป็นตัว ของมัน

เองลงไปจนศูนย์ ไม่เห็นหรือไม่กล่าว เลยว่า รัฐ กลไกรัฐ
ระบบราชการ บุคลากรในรัฐ เป็นองค์ภาวะอิสระที่เป็น
ตัว ของมันเองโดยสัมพันธ์ในการกระทำการโต้กลับต่อสังคม
เศรษฐกิจและชนชั้น รัฐสำหรับผู้วิจารณ์จึงเป็นประตูกงโลก
หรือสถาบันอำนาจที่มีปฏิกริยา ส่งผลกระทบกลับต่อสังคม
เศรษฐกิจและชนชั้นได้ในทางทฤษฎี แต่่าไม่มีสภา อิสระ
หรือชีวิตหรือตรรกะของตัว มันเอง ปฏิกริยาโต้กลับของรัฐ
ต่อสังคมที่ว่ามันั้น ผู้วิจารณ์ก็วางมันไว้ภายใต้กำกับคอบ
คุมของชนชั้นส่วน ๆ ไม่เปิดที่ทางช่องว่างให้ตัว รัฐเองมีชีวิต
มีปัญหาได้ในการแสดงปฏิกริยา โกลที่สุดเท่าที่ผู้วิจารณ์ยอม
รับคือ รัฐเป็นเครื่องมือ กลไก สถาบันที่แปลกแยกต่างหาก
จากสังคม ส่งผลกระทบกลับต่อสังคมได้ กระทั่งผลิตซ้ำตัว
มันเองได้ (บ้าง?) แต่ในกระบวนการส่งผลกระทบกลับ
ต่อสังคมนั้น รัฐยังคงเป็นเครื่องมือที่ไม่มีชีวิต ไม่มีอิสระใน
ตัวของมันเอง และฟังคำสั่งการของชนชั้นปกครองว่าจะให้
สะท้อนกลับอย่างไรอย่างไม่มีเงื่อนไข

ข้อเสนอ ว่าตัว ลักษณะอิสระโดยสัมพันธ์ของ
รัฐ ไม่ใช่ข้อเสนอว่ารัฐมีปฏิกริยากระทบกลับต่อสังคมได้
เพียงแค่นั้น การเสนอหรือศึกษาลักษณะอิสระโดยสัมพันธ์
ของรัฐเพียงแค่นั้นยังไม่เพียงพอ และก็ไม่ได้อำนาจมันออก
จากกรอบกระบวนการทัศน์ทางทฤษฎีฐานเศรษฐกิจ/โครงสร้าง
ส่วนบน เพราะในกรอบทฤษฎีดังกล่าว ทักษะทฤษฎีฐาน-
เศรษฐกิจ/โครงสร้างส่วนบนก็หาได้ปฏิเสธว่า โครงสร้าง
ส่วนบน สามารถมีปฏิกริยาสะท้อนกลับมาเปลี่ยนแปลงฐาน
ทางเศรษฐกิจได้อย่างใดไม่ ความเข้าใจลักษณะอิสระโดย
สัมพันธ์ของรัฐเพียงแค่นั้นถือว่าพลาดเป้าหลงประเด็นอย่าง
สิ้นเชิงและไม่ใช้สิ่งใดอื่น นอกจากความพยายามจะผลวก
กลืน "ลักษณะอิสระโดยสัมพันธ์ของรัฐ" กลับเข้ามาในวง
หลุมฐานเศรษฐกิจ/โครงสร้างส่วนบน ซึ่งฝ่ายหลังพยายาม
แล้วพยายามเล่าที่จะแหก กอออกมาอีกข้อเสนอว่าตัว ลักษณะ
อิสระโดยสัมพันธ์ของรัฐมีแก่นกลางหัวใจสารัตถะ อยู่ตรง

ที่ว่ารัฐในสังคมทุนนิยม เป็นองค์ภาวะต่างหากที่มีวิ ทัศนภาวะ
ชีวิตและตรรกะของมันเองอยู่ชุดหนึ่ง เป็นพลังอิสระต่างหาก
ชุดหนึ่งซึ่งไม่ฟังคำสั่งการ ของชนชั้นอย่างไม่มีเงื่อนไขเทศ-
ชาติ (ไม่ว่าจะอยู่ในกระบวนการสะท้อนกลับหรือไม่ก็ตาม)
แน่นอนว่ารัฐทุนนิยมสัมพันธ์และต้องสัมพันธ์กับ เศรษฐกิจและ
ประชาสังคม ปราศจากความสัมพันธ์ดังกล่าว แล้ว รัฐก็จะ
กลายเป็นองค์ภาวะอิสระสมบูรณ์ เป็นเป้าหมายในตัว มัน
เอง แต่ไม่ใช่รัฐเป็นองค์ภาวะอิสระเป็นตัว ของตัว เองโดย
สัมพันธ์ คำว่าสัมพันธ์บ่งบอกอยู่ในตัว ถึงเงื่อนไขความ
สัมพันธ์กับ เศรษฐกิจและประชาสังคมที่คอกำกับรัฐอยู่ แต่
คำว่าอิสระบ่งบอกว่า รัฐเป็นองค์ภาวะแยกต่างหากจาก
เศรษฐกิจและประชาสังคม แยกต่างหากแต่สัมพันธ์กันและ
ต้องสัมพันธ์กันและโดยที่แยกต่างหากรัฐจึงมีชีวิต วิ ทัศนภาวะ
และตรรกะชุดหนึ่งของตัว มันที่ต่างกับถึงหากจะศึกษารัฐ⁵

การมองเห็นแต่การส่งผลกระทบกลับ ของรัฐ
ในสายตาผู้วิจารณ์และดูเหมือนจะไม่เห็นอะไร โกลไปกว่า
สิ่งนี้จึงพลาดเป้าไม่เข้าประเด็น เราไม่ได้กำลังเสนอว่า
รัฐสะท้อนกลับหรือไม่ต่อสังคม ข้อเสนอแค่นั้นแม้แต่นักทฤษฎี
ฐานเศรษฐกิจ/โครงสร้างส่วนบนก็เห็นแล้ว เรากำลัง
เสนอว่ารัฐเป็นองค์ภาวะอิสระโดยสัมพันธ์ที่มีวิ ทัศนภาวะชีวิต
และตรรกะของมันชุดหนึ่งต่างหากจากชนชั้น และเศรษฐกิจ
ต่างหาก วลีสุดท้ายในคำนิยามลักษณะอิสระโดยสัมพันธ์
ของรัฐของผู้วิจารณ์ที่กล่าวว่า "ในทิศทางที่จะรักษาความ
ต่อเนื่องของตัว "รัฐ" เอง" บ่งชี้ว่าผู้วิจารณ์เล็งเห็น
"ชีวิต" ของรัฐอยู่บ้าง แต่นอกจากนี้เทียบเท่าที่ว่า จะ
เล็งเห็นแล้ว ผู้วิจารณ์ไม่ให้คลี่คลายมันมากไปกว่านั้นอีก
เลย ตัวละครบนเวทีการเมืองของผู้วิจารณ์แต่ชนชั้น
ชนชั้น และชนชั้น และเมื่อต้องวิเคราะห์ถึงความขัดแย้ง
ระยะหลังระหว่างกลุ่มเผด็จการทหารกับกลุ่มประชาธิปไตย
รัฐสภา ตัวละครเอกของผู้วิจารณ์มีแต่ นายทุนขุนนาง กับ
นายทุนใหญ่ ส่วนบทบาทของกลุ่มทหารเผด็จการกลายเป็น

ตัวประกอบเล็ก ๆ ที่ไม่มีคามหมาย และไม่ได้เป็นตัวเด่นของนายทุนขุนนาง ใช้ทีเดียวไม่ใช่ตัวเด่นของนายทุนขุนนาง แต่เป็นตัวเด่นของอะไรเล่า? สำหรับผู้เขียนกลุ่มทหารเผด็จการดังกล่าว เป็นตัวเด่นของกลไกรัฐธรรมนูญระบบราชการที่ต้นรถจะรักษาความเป็นอิสระแม้จากตัวชนชั้นนายทุนเอาไว้ไม่ได้หมายความว่า พวกเขาเป็นอิสระอย่างเด็ดขาดจากชนชั้นนายทุน กล่าวให้ถึงที่สุด เขาเป็นปีกหนึ่งของชนชั้นนำของนายทุนที่อยู่ในระบบราชการ เขาไม่ได้คิดจะล้มคุณนิยมแต่ต้องการจำกัดอำนาจของนายทุนทางการเมืองที่กำลังทำท่าว่าจะนำมากขึ้น เฉพาะหน้าเขาเป็นตัวเด่นโดยตรงของกลไกรัฐธรรมนูญระบบราชการ ซึ่งเขาใจว่าผลประโยชน์เฉพาะหน้าของกลไกรัฐธรรมนูญระบบราชการ อันคมเป็นตัวเด่นนั้นอยู่ที่การพยายามจำกัดอำนาจของนายทุนทางการเมืองและรักษาอำนาจอิสระทางการเมืองของระบบราชการไว้ ทั้งยังเห็นว่าสิ่งนี้สอดคล้องกับผลประโยชน์อันยาวไกลของแนวคิดการผลิตคุณนิยมและชนชั้นนายทุนทั้งชั้นชั้นเอง เราอาจกล่าวลงไปให้เข้าใจง่าย ๆ ว่ากลุ่มเผด็จการทหารเป็นตัวเด่นของกลไกรัฐธรรมนูญระบบราชการที่กำลังต่อสู้กับนายทุนทางการเมืองเพื่อผลประโยชน์ยาวไกลของนายทุนเองตามที่ตัวเขาใจหนึ่ง และเพื่อผลประโยชน์เฉพาะหน้า ในการรักษาอำนาจอิสระ โดยสัมพันธ์ทางการเมืองของตัวเองไว้ อีกหนึ่ง คำถามที่ว่าทำไมจึงเป็นการยากลำบากนัก สำหรับนายทุนใหญ่ที่จะปฏิรูประบบราชการกลไกรัฐ ให้สอดคล้องเอื้ออำนวยแก่ยุทธศาสตร์การพัฒนาเศรษฐกิจ เป็นประเทศอุตสาหกรรมใหม่ของตน? จะตอบอย่างที่คุณวิจารณ์ตอบเพียงว่าเพราะนายทุนขุนนางไม่ยอมรับ ไม่ได้และไม่เพียงพอ นายทุนขุนนาง**อาจจะ**เป็นส่วนหนึ่งของคำตอบได้ แต่ที่สำคัญไปกว่านั้น เป็นแก่นเป็นสารัตถะเป็นหัวใจของคำตอบของอุปสรรคของชนชั้นนายทุนใหญ่คือ กลไกรัฐธรรมนูญระบบราชการซึ่งถือวันไหนแทนอำนาจความเป็นอิสระของตัวที่เคยมีมาอย่างสูงยิ่งเอาไว้ ผู้เขียนไม่เห็นด้วยกับการเหมารวมนายทุน-

ขุนนางกับกลไกรัฐธรรมนูญระบบราชการไว้ในระกร้าเดียวกัน ยิ่งไปกว่านั้นไม่เห็นด้วยกับการขยายบทบาทนายทุนขุนนางและลดบทบาทกลไกรัฐธรรมนูญระบบราชการที่มีอิสระโดยสัมพันธ์ของตัวเองลงไปในกรอบอริยาพัฒนาการของรัฐไทยผู้วิจารณ์ทำไม่ถึงกับเหมารวมนายทุนขุนนางกับกลไกรัฐธรรมนูญระบบราชการไว้ในระกร้าเดียวกันจนกลายเป็นว่ารัฐธรรมนูญก็คือนายทุนขุนนางแล้ว อย่างน้อยผู้วิจารณ์ก็จะเลยบทบาทที่มีอิสระโดยสัมพันธ์ของกลไกรัฐธรรมนูญระบบราชการอย่างสิ้นเชิง ในการวิเคราะห์ของคุณ บทละครเรื่องการเมืองไทยของท่านนอกจากนายทุนขุนนางกับนายทุนใหญ่แล้ว ใคร่เสนอว่าควรจะมีกลไกรัฐธรรมนูญระบบราชการเป็นตัวละครเอกตัวหนึ่งด้วยถ้าจะแสดงต่อไป

ถ้าเช่นนั้นอะไรที่เป็นรากฐานกำเนิดของลักษณะอิสระโดยสัมพันธ์ของรัฐธรรมนูญ ของวัตถุประสงค์และตรรกะของรัฐธรรมนูญ? คำตอบของผู้เขียนก็คือ 1.กำเนิดของรัฐสมัยใหม่ในสังคมทุนนิยม รัฐสมัยใหม่กับทุนนิยมเป็นคู่แฝดที่แยกกันไม่ออก การปฏิวัติของกรรมวิธีได้สร้างสิ่งใหม่ 3 อย่างขึ้นในโลก ได้แก่เศรษฐกิจทุนนิยม รัฐสมัยใหม่และความสมเทศสมผลทางวิทยาศาสตร์ รัฐสมัยใหม่ต่างจากสถาบันรัฐสมัยก่อนทางคุณภาพ และเกิดขึ้นเมื่อเกิดสังคมทุนนิยมขึ้นแล้ว เท่านั้นมันเป็นผลของกระบวนการแยกสังคมนิยม/ประชาธิปไตยที่ดำเนินไปถึงขั้นสุดยอดในสังคมทุนนิยมนั่นเอง รายละเอียดผู้เขียนได้กล่าวไว้ในบทความ "รัฐธรรมนูญระบบราชการไทยฯ" โดยพิศดารแล้ว จะไม่ขอกล่าวซ้ำในที่นี้ เอาเป็นเพียงว่าเงื่อนไขเบื้องต้นของการดำรงอยู่และการผลิตซ้ำแนวคิดการผลิตคุณนิยมก็คือ รัฐสมัยใหม่อันเป็นการแยกแยะรัฐออกจากประชาสังคม ในขั้นสุดยอด ทุนนิยมดำรงอยู่ และผลิตซ้ำไม่ได้แม้แต่ข้ามคืนทีเดียว ถ้าหากไม่มีรัฐสมัยใหม่เป็นองค์ภาวะอิสระ ที่แยกแยะอยู่ต่างหากทำหน้าที่คอยกำกับควบคุมกิจกรรมชีวิตทางเศรษฐกิจในประชาสังคมทุนนิยม 2. รัฐสมัยใหม่ที่เป็้องค์ภาวะแยกแยะออกมาต่างหากจากประชาสังคมเป็นความจำเป็นที่ต้อง

เป็นของแบบวิถีการผลิตทุนนิยม เมื่อแยกแยกออกเป็นองค์
ภาวอิสระแล้ว มันก็มีทิศทาง ชีวิต กฎเกณฑ์ การเคลื่อนไหว
ของตัว เองที่สัมพันธ์กับประชาสังคมและเศรษฐกิจทุนนิยม ที่
สำคัญ กลไกรัฐระบบราชการเป็นสถาบันทางสังคมที่ต้องผลิต
ตัวเองทางวัตถุ สังคมรัฐมีความเป็นวัตถุภาวะไม่ต้อขไป
กว่าเศรษฐกิจแม้แต่น้อย มันต้องการบุคคลากรข้าราชการ
ที่มีความชำนาญ การเฉพาะด้านต่าง ๆ มันต้องการเหล่า
เครื่องมือการบริหารและใช้อำนาจไม่ว่าจะเป็นศาล ทหาร
ตำรวจ กุศกรวาง ฯลฯ มันต้องการงบประมาณ และ
ทรัพยากรจำนวนมากเพื่อใช้ในการบริโภคชำระรักษาตัวมัน
เองไว้ มันต้องการระเบียบกฎเกณฑ์โครงสร้างอันสลับซับซ้อน
เพื่อกำกับบริหารการดำเนินงานของมัน เหล่ากลไกรัฐ
และเครื่องมือต่าง ๆ เหล่านี้มันมากมายใหญ่โตปานนี้ เป็น
วัตถุภาวะที่มีระบบกฎเกณฑ์ในตัวมันเอง มันเป็นกระบวนการ
การผลิตทางวัตถุที่ดำเนินอยู่ทุกหนทุกแห่งในรัฐไทยแท้ ไม่ว่า
จะหากเพียรอย่างไรก็ไม่อาจลทอนมันลงไปเป็นแค่ผลสะ-
ท้อนโดยตรงง่าย ๆ ของกระบวนการผลิตทางวัตถุในภาค
เศรษฐกิจเกิดชาติ มันเป็นเหล่าความสัมพันธ์ทางสังคมเชิง
อำนาจที่แสดงออกในระบบรัฐทุกชิ้นทุกอันไทยแท้และไม่อาจ
จะลทอนลงไปเป็นแค่ผลสะท้อนโดยตรงง่าย ๆ ของความสัมพันธ์
การผลิตของสังคมเกิดชาติ⁶

3. บุคคลากรรัฐ
หรือชนชั้นนำในรัฐ มิได้ถูกกำหนดจากผลประโยชน์ทาง
เศรษฐกิจโดยตรง สำหรับพวก เขาสิ่งที่กำกับพวก เขาคือผล
ประโยชน์ส่วนตนเชิงอำนาจ ผลประโยชน์ที่มีแนวโน้มจะ
เป็นเป้าหมายเพื่อตัวเองก็องการเองอยู่เสมอในระบบราชการ
และผลประโยชน์แห่งชาติที่พวก เขาเข้าใจ ผลประโยชน์ซึ่ง
เป็นแรงจูงใจพฤติกรรมของระบบราชการเหล่านี้ ถึงแม้ว่า
จะตั้งอยู่บนพื้นฐานความเป็นไปได้เชิงโครงสร้าง ของ
เศรษฐกิจทุนนิยม ถึงแม้ว่าจะอยู่ใต้อิทธิพลของอุคมาการ
วัฒนธรรมกระฎุมพีในประชาสังคม และถึงแม้ว่ามักจะสอดคล้อง
ต้องกันกับผลประโยชน์ของชนชั้นนำทุน และแบบวิถี

การผลิตทุนนิยมอยู่บ่อยครั้งก็ตาม แต่มันก็เป็นคนละอันกับผล
ประโยชน์ทางเศรษฐกิจการเมืองของชนชั้นนำทุน และไม่
จำเป็นต้องตรงกัน เสมอไป ความขัดแย้งระหว่างรัฐกับชนชั้น
ปกครองจึงเกิดขึ้นได้เสมอ และไม่ใช่ว่าของแปลกพิศวงอะไร
เพราะผลประโยชน์ของรัฐอันได้แก่การอยู่ในอำนาจให้นาน
ที่สุดของผู้ว่า การยืนยงและขยายตัวใหญ่ ของระบบ
ราชการและผลประโยชน์ "แห่งชาติ" ความที่บุคคลากรฝ่าย
นำของรัฐเข้าใจนั้น ไม่จำเป็นต้องตรงกับผลประโยชน์ของกลุ่ม
ธุรกิจต่าง ๆ หรือของชนชั้นนำทุนทั้งชนชั้น รวมทั้งผล
ประโยชน์ของชาติดังที่นายทุนมองเห็นและเข้าใจด้วย ผลก็
คือความสัมพันธ์ ระหว่างรัฐกับชนชั้นปกครองนั้นเป็นความสัมพันธ์
ในลักษณะหุ้นส่วนของพลัง 2 พลังที่แยกต่างหากจาก
กันเสมอ สภาพการณ์เป็นเช่นนี้ไม่เฉพาะในรัฐทุนนิยมเก่า
หน้าและรัฐทุนนิยมด้อยพัฒนาเท่านั้น แม้แต่ในรัฐสังคมนิยม
ก็เป็นเฉกเช่นกัน ทำให้หรือผลกระทบที่รัฐดำเนินต่อชนชั้น
ปกครองและแบบวิถีการผลิตหลักของสังคมจึงไม่ใช่ และไม่
จำเป็นต้องเป็น "รับใช้" เสมอไป หากเป็นไปให้ทั้ง "ส่งเสริม,
รักษา, ต่อต้าน และกระทั่งทำลาย" ด้วย⁷

น้อยนักหรือ ในประวัติศาสตร์การเมืองไทย
และประวัติศาสตร์การเมืองโลก ที่เราได้พบเห็นเรื่องราว
ความสัมพันธ์ระหว่างรัฐสมัยใหม่กับชนชั้นปกครองในทำนอง
นี้ ในประวัติศาสตร์การเมืองไทยสมัยใหม่เราได้พบเห็น
เรื่องราวที่จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์และ 3 ทรราช ใช้มาตรการ
เผด็จการทางการเมือง ต่อชนชั้นนำทุนเองในบาง
ระดับ จนกระทั่งชนชั้นนำทุนเติบโตใหญ่ได้ทั้งทางเศรษฐกิจ
แล้ว และมีอาจอรทนหนักอีกต่อไป จึงหันมาร่วมมือกับพลัง
สังคมกลุ่มต่าง ๆ จัดการกับรัฐของตัวเองในประวัติศาสตร์
ระยะใกล้ไม่กี่ปีที่ผ่านมา กลุ่มเผด็จการทหาร ที่เป็นตัวแทน
ของกลไกรัฐระบบราชการก็ได้พยายามฟื้นฟูระบบเผด็จการ
ที่ต่อต้านอำนาจทางการเมือง ของชนชั้นนำทุนขึ้นมาอีก
หลายครั้งหลายระลอก เพื่อผลประโยชน์เฉพาะหน้าที่จะ

รักษาอำนาจอิสระ โดยสัมพัทธ์ทางการเมืองของกลไกรัฐระบบราชการเองและเพื่อผลประโยชน์“แห่งชาติ”ในความเป็นไปของประชาคมประชาชาติไทยตาม 66/23 มองไปในต่างประเทศ ระบบมาร์คอสและปิโนเชต์กำลังบั่นทอนทำลายเศรษฐกิจทุนนิยมค้ำค้ำของฟิลิปปินส์และชิลีอย่างมีประสิทธิภาพเสียยิ่งกว่าหลังคอมมิวนิสต์ใด ๆ จะทำให้และพวก เขาก็กำลังเผด็จการต่อชนชั้นนายทุนของตัวเองทำสงครามกับชนชั้นนายทุนของตัวเองรวมทั้งประชาชน เพื่ออะไรอื่นอีกเล่า หากมิใช่เพื่อรักษาอำนาจตำแหน่งของตนเองไว้ ในอดีต ฮิตเลอร์ไม่เพียงแต่กระหายอำนาจหากยังเห็นว่าผลประโยชน์แห่งชาติเยอรมันคือการแผ่ขยายจักรวรรดิของตนออกไป ผลของสงครามโลกครั้งที่สองอันเยอรมันเป็นผู้ถูกข่มขู่ มีเพียงแต่ทำลายเศรษฐกิจของยุโรปเท่านั้น แต่ยั้งทำลายเศรษฐกิจทุนนิยมของเยอรมันเองด้วย จนในบัดนี้ปลายแม้แต่นายทุนเยอรมันที่เคียสลับสนธิสัญญาขยายอำนาจของฮิตเลอร์เอง ก็เห็นว่านี่เป็นนโยบายฆ่าตัวตายที่ไปไม่รอด แต่ฮิตเลอร์ให้หุยนโยบายสงครามของตัวเอง และหันมาจับตาดูฟังคำวิจารณ์ของชนชั้นนายทุนและแนวคิดการผลิตทุนนิยมหรือไม่? ก็เปล่า เขายังคงทำสงครามฆ่าตัวตายต่อไปจนถึงที่สุด จนปราศย่อยยับจนหลังการผลิตทุนนิยมของเยอรมันเองอวตวาย ในห่านองเดียวกันแต่ต่างระดับกัน พรรคสังคมนิยมประชาธิปไตยและพรรคแรงงานในตะวันตก ซึ่งเป็นพรรคปฏิวัติในการเมืองเศรษฐกิจทุนนิยม ได้ตกเป็นเป้าการโจมตีของชนชั้นนายทุนในประเทศอย่างหนักหน่วง เนื่องจากนโยบายสังคมนิยมสังคมนิยมยังมิพักต้องลงลึกเลยเถิดไปถึงว่าพรรคเหล่านี้จริงจัง และมีวิสัย จะไปถึงสังคมนิยมหรือไม่ เอาเพียงว่านโยบายที่พวก เขาดำเนินนั้นทำให้ชนชั้นนายทุนต้องแยกแยะทุนของสังคมนิยมเพิ่มขึ้น ซึ่งไม่มีนายทุนคนใดจะพอใจ สาเหตุส่วนหนึ่งเป็นเพราะพวก เขาต้องขึงเสียงกรรมกรอันเป็นคนส่วนมากในการ เลือกตั้งและอีกส่วน

หนึ่ง เป็นเพราะสำหรับพรรคเหล่านี้เสถียรภาพทางการเมืองและสังคมเป็นสิ่งจำเป็นไม่ว่าจะเป็นประการใด การหาเสียงจากกรรมกร หรือการรักษาเสถียรภาพทางการเมืองและสังคมโดยแบ่งทรัพยากรรวมของสังคม ไปจนเจือหล่อเลี้ยงแรงงานมากขึ้นจากส่วนของชนชั้นนายทุน ทั้ง 2 ประการเป็นผลประโยชน์ในส่วนของรัฐ ที่ไม่ตรงกับชนชั้นนายทุนอย่างเด็ดขาดและสำหรับรัฐที่ท่าทีจะไปให้ถึงสังคมนิยมให้ได้อย่างเช่นรัฐสเปนอันเลนเคของชิลีแล้ว ที่เราพบเห็นก็คือ ชนชั้นนายทุนรวมกำลังกันขี้นรัฐที่หมายจะทำลายฐานะชนชั้นและแนวคิดการผลิตของตัวเอง ในทางกลับกัน สิ่งที่มีรัฐระบบราชการในประเทศสังคมนิยมทั้งหลายกระทำทำที่ผ่านมาก็คือการเผด็จการต่อชนชั้นปกครอง (กรรมกร) ของตัวเอง ด้านหนึ่งรัฐเหล่านี้ก็ทำประกันกรรมสิทธิในทรัพย์สินของส่วนรวมซึ่งเป็นหลักประกันไม่ให้กรรมสิทธิในทรัพย์สินของเอกชนแบบทุนนิยมพื้นดินชีพ และตั้งนี้จึงทำตนเป็นตัวแทนชนชั้นกรรมกรในการป้องกันทุนนิยมและนายทุนไม่ให้คืนอำนาจ แต่อีกด้านหนึ่งก็ผูกขาดอำนาจตัดสินใจควบคุมและใช้ปัจจัยการผลิต และทรัพยากรสังคมไว้ในมือของระบบราชการพรรคและรัฐเอง ไม่เปิดโอกาสให้กรรมกรมีสิทธิใช้อำนาจแห่งชนชั้นของตนโดยตรงจากกรรมสิทธิในทรัพย์สินส่วนรวมที่มีแล้วนั้น ขอถามหน่อยเถิดว่าจะอธิบายปรากฏการณ์ ที่รัฐกรรมกรเผด็จการต่อชนกรรมกรอันสลับซับซ้อน (ไม่ใช่ข้อเท็จจริงธรรมดาสามัญ) อย่างเป็นไรด้วยสุจริต ๆ ว่า เศรษฐกิจ/ชนชั้น/รัฐ? จะอธิบายอย่างไรในสูตรอันศักดิ์สิทธิ์ อันมีอาจลดทอนได้ของรัฐออกไปดีลักษณะโดยสัมพัทธ์ของรัฐออกไปอย่างนี้ ถ้าไม่ยอมตระหนักถึงผลประโยชน์เชิงอำนาจของผู้นำ ผลประโยชน์ของระบบราชการพรรคและรัฐ และผลประโยชน์ของชาติตามตีพอกเขาเข้าใจ โดยอุดมการณ์แห่งรัฐของพอกเขาเอง? การที่สตาลินเข้มแข็งหาหนทางนำว่า มพรรคบอลเชวิคจนเซหมตพุ่นในเดือนตุลาคม 1917 ทำหุ่คุมขัง

เนรเทศกรรมการและชานาเป็นล้าน ๆ คนนั้นหรือเอาให้
ใกล้ตัวกว่านี้ การที่ทอดทอดจนรากล้างโคตรกรรมการ และ
ปัญญาชนทั้งประเทศนั้น ถูกกำหนดโดยผลประโยชน์ทาง
เศรษฐกิจของชนชั้นกรมาชีพรัสเซีย และกัมพูชากลุ่มไหน
กัน? ผู้เขียนไม่ขอคำบอกเพราะผู้เขียนไม่เชื่อว่าสูตร
เศรษฐกิจ/ชนชั้น/รัฐ จะมีปัญญาตอบได้⁸

เพื่อเป็นบรรทัดประโยชน์ ต่อผู้วิจารณ์ในการ
ศึกษาข้อเท็จจริง ที่ดูเหมือนธรรมดาสามัญทั้งหลายทั้งปวง
เหล่านี้ ผู้เขียนใคร่ขอเสนอวิธีการศึกษาเรื่องรัฐสัก
เล็กน้อย ในการศึกษาเรื่องรัฐนั้นจะต้องศึกษาด้าน 2 ด้าน
ของรัฐควบคู่กันไป อันได้แก่ อำนาจรัฐ และ กลไกรัฐ ใน
การศึกษาอำนาจรัฐ ก็คือการศึกษาแบบแผนการแทรกแซง
ของรัฐเข้าไปในกระบวนการผลิตซ้ำ และเปลี่ยนแปลงของ
สังคม อันได้แก่การผลิตซ้ำ และเปลี่ยนแปลงเศรษฐกิจหนึ่ง
กลไกรัฐหนึ่งและอุดมการณ์หนึ่ง การแสดงออกเป็นรูปธรรม
ของอำนาจรัฐในแบบแผนกระบวนการแทรกแซงนี้ ก็คือ
นโยบายรัฐต่อเศรษฐกิจ กลไกรัฐและอุดมการณ์-วัฒนธรรม
ในแง่ของการศึกษากลไกรัฐก็คือการศึกษากระบวนการย่อย
ในกระบวนการใหญ่ ระบบย่อยในระบบใหญ่ อันหมายถึง
ระบบและกระบวนการของกลไกรัฐในระบบ และกระบวนการ
ของการผลิตซ้ำและการเปลี่ยนแปลงทางสังคม ในแง่นี้
จะต้องเก็บรวบรวมการ จากทฤษฎีระบบของรัฐศาสตร์สมัย
ใหม่เข้ามาใช้ ควบคู่กลาง ผลิตงาน วัตถุประสงค์ กฎเกณฑ์
กระบวนการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในตัว กลไกรัฐโดยสลัดทิ้ง
เสียก่อนซึ่งการแบ่งขั้วระบบกลไกรัฐ ออกจากภาวะเดด
ล็อกภายนอกอันได้แก่สังคม ส่วนการศึกษาเรื่องพัฒนาการ
ของรัฐหนึ่ง ๆ นั้นตัวแปรที่จะต้องสนใจติดตามดู ได้แก่
1. ลักษณะอิสระโดยสัมพัทธ์ของรัฐ 2. อำนาจนำของ
ชนชั้นหลักทางเศรษฐกิจ 3. การต่อสู้และแรงกดดันจาก
ชนชั้นล่าง 4. กฎเกณฑ์การพัฒนาของเศรษฐกิจ แล้วหา
ความสัมพันธ์ ที่เป็นรูปธรรมของตัวแปรเหล่านี้ ในแต่ละ

สถานการณ์ทางประวัติศาสตร์ กล่าวโดยทั่วไปอำนาจ
อิสระโดยสัมพัทธ์ของรัฐจะสูง เมื่อชนชั้นหลักทางเศรษฐกิจ
กับชนชั้นล่างอยู่ในสถานะดุลยภาพกันและต่อสู้กัน และกันจน
อ่อนเปลี้ยหรือเมื่อชนชั้นหลักทางเศรษฐกิจสูญเสียอำนาจนำ
แต่อำนาจอิสระโดยสัมพัทธ์ของรัฐจะถูกลดทอนต่ำลงเมื่อชน
ชั้นหลักทางเศรษฐกิจมีอำนาจนำสูง ในสถานะเช่นนี้ หน้าที่
ของชนชั้นล่างจึงไม่ใช่เพียงแต่ต้องเตรียมกำลังให้พร้อมจะ
ทำสงครามตรึงกำลังตั้งมั่นแย่งชิงอำนาจนำในประชาสังคม
กับชนชั้นหลักทางเศรษฐกิจเท่านั้น หากแต่ต้องเตรียมทำ
สงครามเคลื่อนไหวกำลังโจมตีกับตัวรัฐเองด้วย มิฉะนั้นแล้ว
วิกฤตสิทธิอำนาจหรือวิกฤตความชอบธรรมของการปกครอง
ชนชั้นนายทุนก็จะลงเอยโดยรัฐยกกำลังกลับเข้ามาปกครอง
ครอบงำสังคมอย่างเผด็จการเท่านั้น⁹

กล่าวมาทั้งหมดนี้แล้ว ก็ขออย่าได้ประเมิน
ความสัมพันธ์แบบต้นส่วน หรือความสัมพันธ์ของอิสระของรัฐ
ต่ำเกินไป จะต้องมีคำว่ารัฐ ห้างพิงพาชนชั้นหลักทาง
เศรษฐกิจอยู่เสมอเพราะชนชั้นนี้เป็นแหล่งที่มาสำคัญ ของงบประมาณ
ทรัพยากรและอำนาจความชอบธรรมของรัฐ โดย
ทั่วไปกรอบความเป็นไปได้ที่รัฐจะทำการแทรกแซงสังคม ก็
มักจะจำกัดอยู่ในโครงสร้างของแนวคิดการผลิตหลักของ
สังคมนั้นเสมอ กรอบความเป็นไปได้ในปฏิบัติการของรัฐที่
เป็นโครงสร้างของแนวคิดการผลิตหลักของสังคม มิเพียง
แต่ดำรงอยู่อย่างภาววิสัยหากอยู่ในอภิวัตถุ เพราะ
ชนชั้นนำของรัฐเรียวย่ำค้ำคองจนถึงบุคคลากรชั้นกลาง และ
ล่างของรัฐ ได้รับความยอมรับเฉพาะทางสังคมมาให้ไม่
สามารถนึกถึงความเป็นไปได้ของสังคมนั้น ความสม
เหตุสมผลแบบอื่น นอกจากความเป็นไปได้และความสมเหตุ
สมผลแบบสังคมนิยมที่ดำรงอยู่ ฉะนั้นจึงเป็นสาเหตุว่าทำไม
จึงเป็นการยากเหลือเกิน ที่จะอาศัยกลไกรัฐเข้ามาสร้าง
ระเบียบสังคมนิยมใหม่ โดยเฉพาะระเบียบสังคมนิยมมุ่งหมาย
จะสร้างรัฐตั้งมั่นเป็นอยู่ในนั้นปหลาย หรืออย่างน้อยก็ให้

สมาคมของผู้ผลิตเสรีเข้าตรวจจสอบควบคุมกลไกรัฐในเรื่อง
 ทุน ความขัดแย้งระหว่างหุ้นส่วนของพลัง 2 พลังที่แยกต่าง
 หากจากกันจึงเป็นเรื่องปกติและเป็นไปให้ง่ายกว่าการ
 แยกสายหุ้นส่วนชาติออกจากกันอย่างเด็ดขาดมาก รัฐใน
 ฐานะพลังหรือองค์ภาวะต่างหากจึงขัดแย้งกับชนชั้นปกครอง
 ให้แต่การแตกหักกันของหุ้นส่วนระหว่างรัฐกับชนชั้นปกครอง
 นั้นแม้จะเป็นไปได้ในทางตรรกะหรือทฤษฎีแต่เป็นไปได้ยาก
 มากหรือเป็นไปได้ไม่ได้เลยในทางเป็นจริง ที่ผ่านมาผู้เขียน
 เน้นที่ความเป็นอิสระ ในฐานะองค์ภาวะต่างหากของรัฐ
 (โดยที่ไม่เคยล้มความสัมพันธ์ของอิสระ และลักษณะหุ้นส่วน
 ของความสัมพันธ์ดังกล่าว) ก็เนื่องจากต้องการโต้ตอบ
 กระชากลากกลับจุดเน้นของผู้วิจารณ์ซึ่งไม่เห็นองค์ภาวะที่
 เป็นอิสระต่างหากของรัฐและไม่เห็นปัญหาของ "รัฐ" ใน
 สูตรความสัมพันธ์แบบสะท้อนโดยตรงจาก เศรษฐกิจ/ชนชั้น
 /รัฐ นั้น¹⁰

ประชาสังคม

ถ้าต้องการความศักดิ์สิทธิ์ของปรมาจารย์เพื่อ
 ทำให้ข้อเสนอของชรัสม์ชัดเจน ผู้เขียนก็ใคร่จะชี้ให้เห็นว่า
 เมื่อมาร์กซ์มองเห็นชนชั้น และการต่อสู้ทางชนชั้นแล้วนั้น
 มาร์กซ์ทำให้ละทิ้งมิโนภาพประชาสังคมไปไม่ มาร์กซ์หาได้
 ใช้คำว่าประชาสังคมสำหรับพูดถึงเศรษฐกิจอันได้แก่ หลัง
 การผลิตและความสัมพันธ์ทางการผลิตเท่านั้น หากแต่ได้ใช้
 คำว่าประชาสังคมเพื่อหมายถึง เหล่าสถาบันทางอุดมการ
 และวัฒนธรรมในโครงสร้างส่วนบนของรัฐด้วย มาร์กซ์ยัง
 คงใช้คำว่าประชาสังคม ในความหมายหลังนี้ในบทนิพนธ์ยุค
 ปลายที่พูดถึงการเมืองในฝรั่งเศสอยู่ การมองเห็นชนชั้นอัน
 สว่างจ้า หาได้ทำให้สายตาอันแหลมคมของมาร์กซ์ถึงกับมือ
 บอดต่อการดำรงอยู่ของวัฒนธรรมไม่ เพียงแต่ว่าสามัญ
 ของมาร์กซ์ทั้งหลายไม่เว้นแม้แต่อลทุสแซร์ปิคมิโนภาพประชา
 สังคมตกไปอย่างง่าย ๆ เกินไปเท่านั้น

แต่อย่างน้อยอัลทุสแซร์ก็ยังไม่ได้สงวนที่ทาง แก่

อุดมการไว้ในระนาบหนึ่งของโครงสร้างสังคมทุนนิยม ตาม
 ทฤษฎีโครงสร้างนิยมแบบมาร์กซิสต์ของเขา แต่ผู้วิจารณ์
 ของเราพร้อมกับปิคมิโนภาพประชาสังคมตกไป ก็ถึงกับ
 หลอกล่ออุดมการ-วัฒนธรรม ตกไปจากทฤษฎีของท่านด้วย
 และจะนี่ในองค์กรทางทฤษฎีของท่านอันได้แก่ เศรษฐกิจ/
 ชนชั้น/รัฐ จึงไม่เหลือที่ทางให้แก่ อุดมการวัฒนธรรม
 ศาสนา เชื้อชาติเหล่าสถาบันเอกชนนอกรัฐในประชาสังคม
 ที่ทำหน้าที่อบรมเพาะปลูกฝังจิตสำนึก ให้แก่ชนชั้นต่าง ๆ
 แม้แค่น้อย นี่ยังไม่ต้องกล่าวถึงการมองมนุษย์เป็นชนชั้น ซึ่ง
 กลายเป็นหุ่นกระบอกไร้สำนึกไปในที่สุด

ข้อเสนอเรื่อง มิโนภาพประชาสังคมของเรา
 ก่อนอื่นตั้งอยู่บนความเป็นจริงที่ว่าจิตสำนึกมีบทบาทประกอบ
 ตัว เป็นอัครตาของบุคคลในแต่ละชนชั้นไม่น้อยไปกว่ากิจกรรม
 การผลิต ความเป็นชนชั้นมิได้เกิดขึ้น ในปริบทผลการผลิต
 ทางเศรษฐกิจล้วน ๆ ชนชั้นต้องมีจิตสำนึกและการประกอบ
 ตัว ของอัครตาที่มีจิตสำนึกของบุคคลในแต่ละชนชั้นนั้น เกิดขึ้น
 นอกปริบทผลทางเศรษฐกิจในปริบทผลทาง อุดมการ-วัฒน-
 ธรรมของสังคม เหล่าสถาบันเอกชน ในประชาสังคมนั้น
 เองที่เกิดกระบวนการขัดเกลาอบรมเพาะ "สัญชาตญาณ
 ติบของทารก" ให้กลายเป็นบุคคลในแต่ละชนชั้นที่มีอัครตา มี
 จิตสำนึก พร้อมทั้งทำหน้าที่ เป็นหน่วยในการผลิตทาง
 เศรษฐกิจบุคคลในแต่ละชนชั้นจึงถูกกำหนดให้มีจิตสำนึกและ
 เมื่อมีจิตสำนึกที่ถูกกำหนดแล้ว ก็สามารถ ทำหน้าที่สร้าง-
 สรรคในกิจกรรมการผลิตกิจกรรมรัฐหรือกิจกรรมวัฒนธรรม
 ของตนได้¹¹

ผู้เขียนใคร่ขอเสนอว่า ความสัมพันธ์ทางสังคม
 หาใช่เพียงความสัมพันธ์ทางการผลิตเท่านั้นไม่ หากแต่มี
 ความสัมพันธ์เชิงอำนาจที่แสดงออกอย่างรวมศูนย์รัฐ และ
 มีความสัมพันธ์เชิงอุดมการ-วัฒนธรรมด้วย ในสังคมไขมี
 เพียงแต่การผลิตทางวัตถุในเศรษฐกิจเท่านั้นไม่ หากแต่มี
 การผลิตทางวัฒนธรรม และการผลิตสถาบันอำนาจทางการ

เมือง ที่มีวัตถุประสงค์ต่างกัน ความเป็นวัตุถุณยมประวัติศาสตร์สำหรับผู้เขียนมิใช่การเห็นตัวตฤภาวะ และ ความสำคัญ ของความสัมพันธ์ทางสังคม และการผลิตในปริมณฑลทางเศรษฐกิจเท่านั้น หากแต่อยู่ที่การมองเห็นตัวตฤภาวะและ ความสำคัญ ของความสัมพันธ์ทางสังคม และการผลิตในทุก ๆ ปริมาณของสังคมรวมทั้งการ เมืองและวัฒนธรรม ความ เป็นวัตุถุณยมประวัติศาสตร์สำหรับผู้เขียนที่สำคัญ แสดงออกตรงเห็นว่าการทำ(การปฏิบัติเชิงวัตุถุของมนุษย์) กำหนด (จำกัดและกีดกัน) การคิด (การปฏิบัติเชิงความ กิจกิจสำนึกของมนุษย์) ไม่จำเป็นต้องแสดงออก โดยการ ยอมรับว่าปริมณฑลทางเศรษฐกิจ มีสถานะเป็นเหตุที่เหนือกว่าปริมณฑลด้านอื่น ๆ มันอาจเป็นเช่นนั้นก็ได้ โดยเฉพาะ ในสังคมทุนนิยม ที่มี ความจริงที่เราพออุปมานได้ว่าเป็นเช่นนั้น แต่มันไม่จำเป็นต้องเป็นเช่นนั้นเสมอในทุกกรณี สำหรับ ผู้เขียนพอใจที่จะคงมันไว้ เป็นความ เป็นไปได้เชิงข้อสันนิษฐาน เป็นโจทย์มากกว่าคำตอบที่ได้รับการพิสูจน์จนสิ้นสงสัยแล้ว¹²

โดยเหตุที่วัตุถุภาวะของสังคม คือการปฏิบัติของมนุษย์ การเสนอข้อสันนิษฐานในทางกลับกันว่าปริมณฑลต่าง ๆ ไม่ว่าเศรษฐกิจ การเมืองหรือวัฒนธรรมก็สามารถครองสถานะเป็นเหตุที่เหนือกว่าเหมือนกันได้ทั้งนั้น แล้วแต่กรณี จึงไม่ใช่ข้อเสนอที่จะตราหน้ากันได้ง่าย ๆ ว่าเป็น จิตนิยมใด ๆ ทั้งสิ้น เพราะการปฏิบัติของมนุษย์เป็นแก่นสารสาระ เป็นวัตุถุภาวะอยู่ในทั้ง 3 ปริมณฑล ยกเว้นไว้แต่สำหรับผู้คัดค้าน จะจำกัดวัตุถุภาวะไว้ให้เป็นอภิสิทธิผูกขาด โดยลำพังของปริมณฑลทางเศรษฐกิจ และเห็นว่าปริมณฑลอื่น ๆ มีวัตุถุภาวะน้อยกว่า หรือไม่มีวัตุถุภาวะ เป็น "จิต" ส่วน ๆ ซึ่งก็คงต้องหวนกลับไปตั้งคำถามกันใหม่แต่คิดว่า เข้าใจวัตุถุภาวะว่าอย่างไร เป็นวัตุถุทางกายภาพล้วน ๆ ที่ไม่มีจิตสำนึกเป็นองค์ประกอบอยู่อันแสดงออกเป็นการทำ-มาหากินง่าย ๆ โดยไม่ต้องคิดไม่ต้องสำนึกกระนั้นหรือ หรือ

จะยอมรับกันเสียที่ว่าวัตุถุภาวะทางสังคม คือการปฏิบัติของมนุษย์ในทุก ๆ ปริมาณซึ่งมีจิตสำนึกเป็นองค์ประกอบอยู่เสมอไป

เมื่อนิยามวัตุถุภาวะทางสังคมเสียใหม่ว่าเป็น การปฏิบัติที่มีจิตสำนึกเป็นองค์ประกอบของมนุษย์ เมื่อเปิดใจกว้างแก่ข้อสันนิษฐานว่าปริมณฑลต่าง ๆ ของกิจกรรมมนุษย์ในสังคมก็ล้วนแต่สามารถมีสถานะเป็นเหตุที่เหนือกว่าเหมือนกันได้ทั้งนั้นแล้ว แต่กรณีแล้ว ก็นับได้ว่าเป็นการพะลุ ทะลง ออกจากท่านกระบวนทัศน์ปรัชญา แบบวัตุถุณยมลไก และท่านกระบวนทัศน์ทางทฤษฎีสังคมแบบ ฐานเศรษฐกิจ/ โครงสร้างส่วนเสมอแล้ว โดยพื้นฐาน แต่เท่านั้นยังไม่พอ ผู้เขียนใคร่ขอเสนอข้อไปอีก ๑. ต้องมองเห็นความสัมพันธ์ อันเป็นปฏิหาคาระหว่าง โครงสร้าง กับองค์ประธานผู้กระทำการ ในทุกปริมณฑล หมายความว่าในทุกปริมณฑลของกิจกรรมทางสังคมของมนุษย์ มนุษย์มิใช่คิด และทำอย่างไม่มีเงื่อนไขจำกัด แต่มีโครงสร้างความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจ การเมือง และวัฒนธรรมที่เป็นวัตุถุติบรออยู่ก่อน มนุษย์ กระทำการอย่างมีจิตสำนึกจากวัตุถุติบทางโครงสร้างเหล่านั้น ทบโต้และคัดแปลงโครงสร้างเหล่านั้นไปพร้อมด้วยเปลี่ยนแปลงตัวเองในท่านองกลับกัน ตัวผู้กระทำการก็มีใช้หาสิทธิอยู่เป็นเหยื่อได้ด้วยการของโครงสร้างแต่ละปริมณฑลของสังคมนั้นล้วน ๆ หากมีวิพากษ์ที่จะริเริ่มและทำอย่าง เป็นอิสระจากโครงสร้าง คัดแปลงกระทั่งข้ามพ้น โครงสร้างนั้นได้ ๒. เพื่อสามารถข้ามพ้นปกาศิตนิยมทางเศรษฐกิจเพียงแต่ยอมรับความ เป็นไปได้ที่ปริมณฑลทางกิจกรรมสังคมอื่นของมนุษย์จะมีสถานะเป็นเหตุที่เหนือกว่าเท่านั้นยังหาเพียงพอไม่ หากแต่ยังต้องพัฒนาเครื่องมือทาง มโนภาพในการวิเคราะห์กิจกรรมทางสังคม ของมนุษย์ในปริมณฑลอื่น ๆ นั้นด้วย จุดนี้เองที่ลัทธิมาร์กซ์คลาสสิกขาดแคลน เพราะการค้นคว้าศึกษาของมาร์กซ์ทำได้เพียงทุ่มเทค้นคว้าในแง่เศรษฐศาสตร์ เป็นสำคัญ ทฤษฎีเรื่องรัฐที่มาร์กซ์

วางเค้าโครงว่าจะเขียนชิ้นนั้น ก็ยังไม่ทันได้ทำในชีวิตของเขา ความยากจนของเครื่องมือทางมโนภาพในการวิเคราะห์ปริวิตถลทางการเมืองและวัฒนธรรมนี้ ทำให้นักลัทธิมาร์กซ์จารีตผู้พยายามอธิบายรัฐและวัฒนธรรม ต้องวิ่งวนอยู่ในกรอบความจำกัดทางทฤษฎีดังกล่าว ไม่รู้จบ เพื่ออธิบายปรากฏการณ์ และโครงสร้างความสัมพันธ์ทางการเมืองและวัฒนธรรม พวกเขาไม่มีเครื่องมืออื่น นอกจากเหล่ามโนภาพซึ่งมาร์กซ์คิดขึ้นมา เพื่อศึกษาปริวิตถลทางเศรษฐกิจ พวกเขาใช้วิธีวนกลับไปกลับมาในภาพอันแล้วอันเล่าทางเศรษฐกิจ เพื่อทำการอธิบายข้ามปริวิตถลมายังกิจกรรมทางการเมืองและวัฒนธรรมของมนุษย์ที่เมืองกัฟวาระต่างหาก ชีวิตต่างหาก ธรรมชาติต่างหากอยู่เสมอนี้มิได้หมายความว่าเราปฏิเสธความสัมพันธ์ระหว่างปริวิตถลต่าง ๆ เหล่านี้ ตรงกันข้ามเรายืนยันถึงความสัมพันธ์ที่มีอยู่ เพียงแต่ว่าในขณะที่เราเห็นความสัมพันธ์ เราก็มองถึงความแยกต่างหาก เป็นองค์ภาวะที่กึ่งอิสระจากกันอยู่ทีละท่อนลงไปสู่กันไม่ได้เลยทีเดียว ประการหลังนี้ต่างหากที่เราอยากเสนอให้ท่านมองเห็น ให้ท่านเลิกพยายามทำตนเป็นศูนย์กลางที่ซุกซนลงไปลึกลงไปหาความหมายทางเศรษฐกิจอันแล้วอันเล่าขึ้นมาอธิบายข้ามไปยังกิจกรรมมนุษย์ทางสังคมต่างปริวิตถลนั้นเสียที กล่าวในแง่นี้ งานของนักลัทธิมาร์กซ์รุ่นหลัง เช่น อันโตนิโอ กรัมสกี, โกรัน เทอบอน, เรย์มอนด์ วิลเลียมส์, ราฟ มิลลิเยนซ์ และจอห์น ยูรี ได้พยายามบุกเบิกไว้อย่างน่าสนใจยอมรับเสียเถิดเถิดว่ามาร์กซ์มิได้แปลงปัจเจกมาจา อันเป็นยอดสุดของการพัฒนาทางสติปัญญาที่เป็นไปได้ของมนุษย์ชาติ ลัทธิมาร์กซ์มิใช่การพัฒนาขั้นสุดยอดของภูมิปัญญามนุษย์ในฐานะมาร์กซิสต์เรามีภารกิจที่จะต้องไปให้ไกลกว่ามาร์กซ์ มาร์กซ์คงจะเศร้าเสียใจกระไรเช่นนั้น หากทราบว่าสานุศิษย์ของเขาบางคนคือวันที่ซังกัตัวเองอย่างอบอุ่นใจ และปลอบภัยอยู่ในข้อจำกัดทางทฤษฎีของเขา เตนที่จะสร้างสรรค์ภูมิปัญญาของมนุษย์ให้รุด

หน้าไป เปิดพรหมแดนใหม่ ๆ ขึ้นมาบนฐานคุณูปการที่เขาได้ทำให้แล้ว

ข้อวิจารณ์ ของผู้เขียนต่อองค์กรรวมทางทฤษฎีของผู้วิจารณ์คือความยากจนขาดแคลนของมัทตั้งมปลักอยู่กับวัฏจักร เศรษฐกิจ/ชนชั้น/รัฐ ไม่เห็นหรืออย่างน้อยก็ไม่ได้ผนวกเอาการผลิต และความสัมพันธ์ทางสังคม ในปริวิตถลทางการเมือง และวัฒนธรรมของมนุษย์เข้ามาในองค์กรรวมทางทฤษฎีของตน ข้อเสนอเรื่องมโนภาพประชาสังคมของผู้เขียนที่ให้พยายามผนวกสังเคราะห์ เอาความสัมพันธ์ทางสังคม และการผลิตทางการเมืองเรื่องรัฐ และอุดมการ-วัฒนธรรมเข้ามาในองค์กรรวมทางทฤษฎี เศรษฐกิจ/ประชาสังคม/รัฐ จึงเป็นหนึ่งในทางเลือกของความพยายาม เพื่อแก้ไขข้อบกพร่องอันยากจนทางทฤษฎีนี้ ผู้วิจารณ์อาจไม่เห็นด้วยกับทางเลือกคำตอบของผู้เขียนเรื่องประชาสังคมก็ย่อมได้ไม่เป็นเรื่องแปลก แต่ที่น่าเสียดายคือผู้วิจารณ์ไม่เห็นถึงปัญหาแต่ต้นเสียด้วยซ้ำ เมื่อไม่เห็นปัญหา คำตอบของผู้เขียนจึงไม่เข้าหูผู้วิจารณ์ ข้อเสนอของผู้เขียนต่อผู้วิจารณ์จึงมีอยู่ว่า สูตร เศรษฐกิจ/ชนชั้น/รัฐ ของผู้วิจารณ์นั้นยากจนขาดแคลนบกพร่อง ในแง่องค์กรรวมทางทฤษฎีว่า สูตรเศรษฐกิจ/ประชาสังคม/รัฐ ของผู้เขียนมากนักเพราะสูตรของผู้วิจารณ์ไม่ได้ผนวกสังเคราะห์เอาการเมืองเรื่องรัฐ และอุดมการ-วัฒนธรรม เข้ามาเป็นองค์ประกอบทางทฤษฎี ในฐานะองค์ภาวะต่างหากที่มีอาจลทอนได้อยู่เลย ถ้าไม่ตั้งใจต่อคำตอบทางเลือกทางทฤษฎีของผู้เขียน ผู้เขียนก็หาอาจคำนี้ไม่ได้ ถ้าท่านได้สังเกตเห็นผลลัพท์ซึ่งขึ้นมาว่าเท่าที่ผ่านมามีท่านยังไม่ได้แสดง แต่จะเป็นที่น่าเสียดายและสลทใจสำหรับผู้เขียนยิ่ง หากผู้วิจารณ์เินกรานที่จะไม่เห็นแม้แต่ปัญหา เพราะถ้าไม่เห็นโจทย์แล้ว ก็ย่อมไม่เกิดมานะทางปัญญาที่จะหาคำตอบ และผู้วิจารณ์ก็จะยังคงมานะซุกซนมโนภาพ ทางเศรษฐศาสตร์ของมาร์กซ์มาอธิบายการเมืองและวัฒนธรรมข้ามปริวิตถลอยู่อย่างอบอุ่นและปลอบภัย

ในข้อจำกัดของมาร์กซิสม์ไป

ข้อจำกัดในกรณีเคราะห์

อุดมการณ์สำคัญ ของบทความ "รัฐ สิ่งปฏิวัติทางประวัติศาสตร์ (อีกครั้ง)" อยู่ที่หลังการอธิบายมูลเหตุทางเศรษฐกิจและชนชั้นของการเมืองไทยปัจจุบัน ที่สำคัญคือ การชี้ให้เห็นถึงความต้องการในแง่ทิศทางการพัฒนาเศรษฐกิจและปฏิรูปประเทศไทยปัจจุบันของนายทุนใหญ่ รวมทั้งนำเสนอบทบาทของนายทุนขุนนางอนุรักษนิยมว่า เป็นแกนกลางของหลังการเมือง ที่กุมอำนาจรัฐไทยปัจจุบัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้เขียนรู้สึกประทับใจกับความเฉลมคม ของการวิเคราะห์ที่ท่าทีของนายทุนขุนนางต่อระบอบการปกครองรัฐสภาไทยอย่างยิ่ง พร้อมกันนั้นก็เห็นความหมายง่าย และข้อจำกัดของตัวเอง ในการเหมาเอาเสมือนหนึ่งว่านายทุนใหญ่กุมรัฐสภาไทยได้แล้ว ทั้ง ๆ ที่อาจยังอยู่แต่ระยะซึ่งที่มันเท่านั้นและในการมองไม่เห็นบทบาท ของกลุ่มทุนขุนนางอนุรักษนิยมโดยเฉพาะอย่างยิ่งการยึดกุมรัฐสภาไทยเป็นเครื่องมือขบแค้นการปกครองของพวก เขาในปัจจุบัน แต่ขณะเดียวกันข้อจำกัดในการวิเคราะห์ที่ผู้วิจารณ์ยังคงมีอยู่ และแสดงออกในประเด็นสำคัญ ดังต่อไปนี้

ประเด็นเกี่ยวกับรัฐ รัฐยังคงไม่มีบทบาทเป็นตัวละครอิสระโดยสัมพัทธ์ที่มีชีวิต ของการผลประโยชน์และตรรกะที่เป็นตัว ของตัวเองบนเวทีการเมืองไทย ที่ผู้วิจารณ์เห็นอยู่ที่ รัฐยังคงถูกมองเป็นเครื่องมือและสถาบันไว้ชีวิตที่แล้ว แต่ชนชั้นนายทุนกลุ่มใดจะ เข้ามามีอิทธิพล ในการวิเคราะห์ของผู้วิจารณ์ผู้ยึดกุมปัจจุบัน คือนายทุนขุนนาง ผู้เขียนเห็นตรงข้ามกัน ผู้เขียนเห็นว่ารัฐไทยตั้งแต่ 2475 มาไม่มีบทบาทเอากำเองงาน ที่เป็นตัว ของตัวเองอย่างยิ่งในการแทรกแซงจัดสรรการผลิตทางเศรษฐกิจของสังคม ในกระบวนการนี้รัฐไทยได้ให้กำเนิดกลุ่มทุนขุนนางชั้นจริง แต่กลุ่มทุนขุนนางดังกล่าว ก็ทำให้อยู่กับรัฐไทยอย่างยั่งยืนเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันชนิดแยกไม่ออกไม่ พวก

เขา เข้ามามากม่านาจรระยะหนึ่งแล้ว ก็จากไป เมื่อหันตำแหน่งแต่รัฐกลไกรัฐยังคงดำรงอยู่อย่างยั่งยืนโดยมีกลไกมโหฬารของมหันตอำนาจอยู่ทุกเมื่อ เขื่อนนั้นมีผลประโยชน์เฉพาะของมัน ที่ต่างหากจากทุนขุนนาง โดยเฉพาะอย่างยิ่งหลังเหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516 การแยกตัวของทุนขุนนางจากกลไกรัฐ โดยการเข้าแทรกแซงควบคุมของนายทุนใหญ่ มีลักษณะ เป็นระบบมากขึ้นเรื่อย ๆ การรัฐประหาร 6 ตุลาคม 2519 ก็คือการที่กลไกรัฐ และนายทุนขุนนางกลุ่มหนึ่งร่วมมือกันยุติประชาธิปไตยของนายทุนใหญ่ลงไปโดยที่นายทุนใหญ่ก็เพิกเฉยไม่คัดค้านในขณะนั้นเพราะเห็นภัยแห่งอันตรายกว่าแต่ต่อมาตัว เหนทางการเมืองของนายทุนใหญ่ และกลไกรัฐทหารกลุ่มหนึ่งนั่นเอง ที่เป็นผู้เกาะเกาะห้วงเอารัฐบาลหอยของกลไกทุนขุนนางอนุรักษนิยมไป เว้นแต่จะเรียกนายพลและข้าราชการระดับสูงทุกคนว่าเป็นนายทุนขุนนาง ซึ่งผู้เขียนมีอาหรับไว้ ที่เราเห็นในการเมืองไทยขณะนี้ในหมู่ชนชั้นปกครองของไทยเป็นหลังสามเส้าระหว่าง ระบบราชการกลไกรัฐ นายทุนขุนนาง และนายทุนใหญ่ นายทุนใหญ่ต้องการระบอบประชาธิปไตยรัฐสภาไว้เป็นที่มั่นและช่องทางใช้อำนาจโดยตรงทางการเมืองผ่านพรรคการเมืองเพื่อควบคุมจำกัดและปฏิรูปกลไกรัฐ นายทุนขุนนางอนุรักษนิยมต้องการระบอบรัฐสภาไว้เช่นกัน แต่เพียงเพื่อขบแค้นระบอบปกครองของตนให้เป็นที่ยอมรับได้และประนีประนอมได้ กับนายทุนใหญ่ ส่วนกลไกรัฐระบบราชการซึ่งเป็นพลังต่างหาก แม้จากชนชั้นนายทุนขุนนางเองนั้น ก็ยังคงปรารถนาที่จะสร้างรักษาอำนาจอิสระทางการเมืองของตัวเอง และผลประโยชน์ที่เป็นเฉพาะของตัวเองไว้จากการเข้าจำกัดควบคุมทั้งของนายทุนขุนนางและนายทุนใหญ่ ด้วยเผด็จการทหาร ถ้าทำให้การยอมรับระบอบรัฐสภาของกลไกรัฐระบบราชการเป็นความยอมรับจากสภาพที่เป็นความเป็นจริงสำเร็จรูปที่ ยากจะปฏิเสธได้ อย่างลึกลับในความเป็นจริงปัจจุบันชนชั้นนายทุนใหญ่ก็ยังคงอยู่ห่างไกลจากการกำกับควบคุมกลไกรัฐให้

ส่งมอบคาบอยู่อีกมาก พวกเขาต้องทำงานอีกมาก เพื่อสร้างอำนาจนำของคนในประชาสังคมมาควบคุมจำกัดกลไกรัฐระบบราชการ โดยเฉพาะเมื่อเรามาพิจารณาจากความแคระแกร็น และสมรรถภาพอันจำกัดของระบบรัฐสภาไทย เมื่อเทียบกับความใหญ่โต เครื่องมือ เครื่องไม้และแหล่งข้อมูลข่าวสารอันทันสมัย และกว้างขวางของระบบราชการ รวมทั้งประเพณี วัฒนธรรมการเมืองการปกครองไทยที่ฉ้อฉล เต็มไปด้วยอภิสิทธิ์อิทธิพลและการโกงกิน ในระบบอำนาจที่รวมศูนย์อย่างสูงของระบบราชการนั้น ผู้เขียนออกจะเห็นด้วยว่านายทุนขุนนางเข้าถึงและควบคุมกลไกรัฐระบบราชการได้โดยตรงกว่านายทุนใหญ่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อระบบราชการ จำต้องพึ่งพาสิทธิธรรมทางการเมืองการปกครองจากสถาบันประเพณีหลักของสังคมไทยเป็นอย่างมากในปัจจุบันนี้ แต่กลไกรัฐระบบราชการ ก็ยังคงเป็นองค์การต่างหากที่มีชีวิต ผลประโยชน์ และกฎเกณฑ์แยกจากนายทุนขุนนางอนุรักษ์อยู่ที่ จะลทอนเหมาะ เข้าเป็นหนึ่งเดียวกันไม่ได้ ผู้เขียนเห็นว่าจุดที่กลไกรัฐระบบราชการยืนอยู่ปัจจุบัน เป็นจุดที่ต้องรับแรงกดดันทั้งจากนายทุนขุนนางอนุรักษ์ และนายทุนใหญ่ทั้งคู่ กล่าว ในเฉพาะหน้ากลุ่มทุนขุนนางอนุรักษ์ เป็นพันธมิตรกับกลไกรัฐระบบราชการในการต่อต้านการล้างล้างเข้ามาชิงอำนาจนำทางการเมืองและควบคุมกลไกรัฐระบบราชการของนายทุนใหญ่ ในพันธมิตรดังกล่าว มีความแตกต่างกันอยู่ กลไกรัฐระบบราชการ ไม่ต้องการควบคุมจากนายทุนใหญ่ในรูปแบบใด ๆ ทั้งสิ้นไม่ว่าจะเป็นรัฐสภา หรือกรอ.ก็ตามถ้าทำได้ และถ้าทำไม่ได้ก็ต้องการจำกัดการเติบโตของรัฐสภาและพรรคการเมือง ที่จะมาควบคุมจำกัดอิสระของตนไว้อย่างดีที่สุด ไม่เพียงเท่านั้นกลไกรัฐระบบราชการ ก็ไม่ต้องการการควบคุมจำกัดแม้จากนายทุนขุนนางอนุรักษ์เช่นกันถ้าทำได้ แต่ทำไม่ได้ในปัจจุบันเพราะอยู่ในสภาวะที่ต้องพึ่งสิทธิธรรมจากสถาบันอนุรักษ์หลักนี้และต้องอาศัยกำลังของสถาบันนี้ ในการกระคานอำนาจนายทุน

ใหญ่ ส่วนทุนขุนนางอนุรักษ์ต้องการเปิดสถาบันรัฐสภาและพรรคการเมืองในระบอบประชาธิปไตย เพื่อประนีประนอมกับนายทุนใหญ่ แต่ขณะเดียวกันก็ไม่ต้องการให้อำนาจนำของนายทุนใหญ่ขยายตัวจนเบียดบังบาทบาทของคน และชิงเข้าควบคุมกลไกรัฐระบบราชการเดตนตน ฉะนั้นทุนขุนนางอนุรักษ์จึงต้องรักษาอิสระของกลไกรัฐระบบราชการไว้บางระดับในลักษณะที่ตนควบคุมได้ เพื่อไว้กระคานอำนาจนำทางการเมืองของนายทุนใหญ่ พันธมิตรระหว่างทุนขุนนางอนุรักษ์กับกลไกรัฐระบบราชการจึงเป็นพันธมิตร ของหลังการเมือง 2 กลุ่มที่แยกต่างหากจากกัน มีผลประโยชน์เฉพาะและจุดมุ่งหมายทางการเมืองที่ต่างกัน แต่ร่วมมือกันในการกระคานอำนาจนำของนายทุนใหญ่ เจื่อนใจของความเป็นพันธมิตรเป็น เจื่อนใจของนายทุนขุนนางอนุรักษ์ มากกว่าเจื่อนใจของระบบราชการ กล่าว อีกอย่างหนึ่งทุนขุนนางอนุรักษ์เป็นด้านหลักของพันธมิตรนี้ ในระยะสถานการณ์ทางการเมืองนี้ การแสดงออกอย่างรวมศูนย์ของคู่กำลัง 3 ฝ่ายก็คือคณะรัฐมนตรีและหัวหน้านายกรัฐมนตรี ซึ่งต้องพึ่งพาความเห็นชอบจากกองทัพ พรรคการเมืองชนชั้นนายทุนใหญ่ และสถาบันประเพณีหลัก การใช้อำนาจรัฐของพวกเขาก็ในแง่ของพวกเขาก็ในแง่การดำเนินนโยบายจึงลัดกัน และย่อยหย่อน เพราะความไม่เด็ดขาดในทางอำนาจนำของกำลังการเมืองแต่ละกลุ่มไม่ว่าจะเป็นนายทุนใหญ่ นายทุนขุนนางอนุรักษ์ หรือกลไกรัฐระบบราชการในเมื่อชัยชนะทางการเมืองที่เด็ดขาดของกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งไม่ปรากฏขึ้น พวกเขาจึงเป็นคณะกรรมกรประนีประนอม ผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจการเมืองของทั้ง 3 ฝ่าย ไม่ทำอะไรให้ชัดเจนเด็ดขาดลงไปเสียที จะพัฒนาประเทศเป็นอุตสาหกรรมใหม่แต่ก็ไม่กล้าปฏิรูประบบราชการอย่างเด็ดเดี่ยว จะแก้ปัญหาตุลาการก้าวเดียวการลดค่าเงินบาทแต่ก็ต้องออกมาตราการตามหลังเป็นข้อแม้ เจื่อนใจมากมายที่ทำงานสวนทางกับผลลัพธ์ที่คาดหวังของการลดค่าเงินบาทนั่นเอง บ่นไม่ขาดปาก

เรื่องชาติคุณการคำและให้ช่วยซื้อสินค้าไทยแต่ก็ห้องให้หลักประกันอย่างมั่นคงกับกองทัพว่าจะเพิ่มงบประมาณอาหารพิเศษให้เพื่อซื้ออาวุธยุทโธปกรณ์จากต่างประเทศ ประกาศจะขายรัฐสภาทักให้เอกชนแต่ก็คลุมเครือและล้งเลจนไม่มีที่ท่าว่าจะทำจริง ฯลฯ ทั้งหมดนี้ทำให้รัฐบาลถูกวิพากษ์วิจารณ์อย่างหนักว่า ชาติเข้าโครงการระยะไกลในการพัฒนาประเทศ ห่วงแต่จะรักษาอำนาจในตำแหน่งไว้ให้นานที่สุด แน่แน่นอนว่ารัฐบาลไม่มีทางทำอะไรมากไปกว่านี้ นอกจากประนีประนอมกับพลังการเมืองทั้ง 3 เสา เพราะในเมื่อไม่มีพลังการเมืองกลุ่มใดชนะเด็ดขาด โอกาสที่จะอยู่ในอำนาจของพวก เขาจึงขึ้นอยู่กับการต่อรองและเอาใจพลังการเมืองทั้ง 3 ฝ่ายไปวันต่อวัน

ผู้เขียน ขอสงวนการอภิปรายมโนภาพนายทุนขุนนางไว้ภายหลัง เพราะออกจะยืดยาว เกินความจำเป็นของบทความนี้ เพียงแต่คิดว่ามโนภาพนี้มีภัยพิบัติตามสมควรอย่างน้อยก็เป็นภัยพิบัติที่พอจะทำให้ผู้วิจารณ์ ท่าประหนึ่งจะเหมกว่ามันเป็นหนึ่งในเดียวกับกลไกรัฐธรรมนูญ เสมอ นอกจากนี้สิ่งที่ชาติหายไปอย่างสิ้นเชิงในทวิวิจารณ์ก็คือการวิเคราะห์เชิงอุดมการณ์-วัฒนธรรม ซึ่งก็เป็นธรรมดาอยู่เองในเมื่อผู้วิจารณ์ มีได้ผนวกสิ่งวิเคราะห์เอาปริมณฑลอุดมการณ์-วัฒนธรรมเข้ามาในองครักษ์ทางทฤษฎีของตน

สังท้าย

การวิวาทะ จะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งหากคู่วิวาทะจะสลับศรีพันกันและกันให้มาก ไม่เพียงแต่วิวาทะเพื่อวิจารณ์ในสิ่งที่ตนไม่เห็นด้วย แต่เพื่อเก็บรับเรียนรู้ อย่างอ่อนน้อมต่อมตน ถึงคุณูปการทางความคิดความรู้จากคู่วิวาทะด้วย ผู้เขียนพยายามยืดยักในหลักการดังกล่าวนี้ มาตลอดและไม่ละอายแม้แต่น้อย ที่จะรับผิดวิจารณ์ตัวเองพร้อมที่จะเรียนรู้จากคู่วิวาทะ ไม่เพียงเฉพาะจากสิ่งที่คู่วิวาทะเห็นด้วยหากแต่จากสิ่งที่คู่วิวาทะไม่เห็นด้วยพร้อมกันไป ไม่เพียงเฉพาะจากจุดอ่อนของคู่วิวาทะหากแต่จากจุด

แข็งของคู่วิวาทะพร้อมกันไปด้วย ผู้เขียนเห็นว่าแม้แต่เช่นนี้เท่านั้นการวิวาทะจึงจะเป็นการสร้างสรรค์ทางปัญญาที่สร้างสรรค์ ที่จะทำให้คู่วิวาทะรู้ตนเห็นตนเต็มโตทางปัญญาไปพร้อมกับการยืนกรานแต่พิพากษ์วิจารณ์ในสิ่งที่ตนไม่เห็นด้วย และไม่เรียนรู้ที่จะรับฟังปรับเปลี่ยนความคิดความรู้ของตน โดยอาศัยคุณูปการของคู่วิวาทะอย่างอ่อนน้อมต่อมตนไม่ก่อประโยชน์แม้ตัวเองทางปัญญาแต่อย่างใดทั้งสิ้นและบ่ยกการที่จะวิวาทะกันต่อไปเปล่า ๆ

ผู้วิจารณ์ไม่จำเป็นต้องเห็นด้วยกับทั้งหมดของบทความของผู้เขียน แต่อย่างน้อยหวังว่าท่าน จะเห็นด้วยกับย่อหน้าสังท้ายนี้และเรียนรู้ที่จะเรียนรู้จากผู้ที่ไม่เห็นด้วยกับท่านให้ดีกว่าที่ผู้เขียนกระทำ

เชิงอรรถ

1) ความคิดของผู้เขียนในเรื่องดังกล่าว ได้รับอิทธิพลจากความคิดทางปรัชญาของ Antonio Gramsci และความคิดเรื่องวัฒนธรรม ของ Raymond Williams โปรดดู Antonio Gramsci **Selections from the Prison Notebooks**, ed. Quintin Hoare and Geoffrey Nowell Smith (London : Lawrence & Wishart, 1971) และ Raymond Williams. **Marxism and Literature** (Oxford : Oxford University Press, 1977).

สำหรับข้อถกเถียงในเรื่องดังกล่าวต่อมา โปรดดู Louis Althusser. **For Marx** (London : Allen Lane, 1969). Louis Althusser and Etienne Balibar. **Reading Capital** (London : New left, 1970) ซึ่งเน้นโครงสร้าง และถูกตอบโต้อย่างหนักหน่วงรุนแรงเกิดขึ้น จาก E.P. Thomson. **The Poverty of Theory** (New York: Monthly Review Press, 1978). สำหรับผู้ที่ออกมาแก้ต่างให้ Althusser และเสนอทางออก ท่านองสรุปให้แก่ Perry Anderson ใน **Arguments within English Marxism** (1980) **In the Tracks of Historical Materialism** (1984)

2) เกี่ยวกับความคิดการวิจารณ์มาจาก Raymond Williams, อังนัท และ Roy Edgley "Philosophy" in **Marx : The First 100 years** edited by David McLellan (London : F. Pinter in association with Fontana Books, 1983).

3) Karl Marx, "Economic and Philosophic Manuscripts of 1844" in Karl Marx and Frederick Engels, **Collected Works**, Vol.3 (New York : inter-national Publishers, 1975). โดยเฉพาะตอน "Estranged Labour" และ "Critique of the Hegelian Dialectic and Philosophy as a Whole" และ **Capital Vol.1 Chapter 7** ส่วนที่ 1 "The Labour Process. ซึ่งจะทดลองให้เห็นประเด็น ความสำคัญ ของจิตสำนึกด้วย สำหรับงานที่พยายามเสนอประเด็นนี้ในภาษาไทย ได้แก่ เจลิมเกียรติ นิพนธ์ **ความคิดทางจริยศาสตร์ของ คาร์ล มาร์กซ**

4) สองอ่านความไม่ธรรมทาสาญ ของปัญหาที่ได้จาก Istvan Meszaros, Marx's Theory of Alienation (London : Merlin Press, 1982). Rudolf Bahro. **The Alternative Eastern Europe** (London : New Left, 1978). และ Ference Feher Agnes Heller and Gyorgy Markus. **Dictatorship Over Needs** (New York : St. Martin's Press, 1983).

5) ความคิดเรื่องอิสระของรัฐนี้ ได้รับการนำเสนออย่างชัดเจน และสรุปชัดเจนจะทำให้รัฐกลายเป็นองค์การอิสระเพื่อตัวมันเองในสังคมไทย Theda Skocpol ใน **States and Social Revolutions : A Comparative Analysis of France, Russia and China** (Cambridge : Cambridge University Press, 1984) หนังสือเล่มนี้ได้รับความนิยมอย่างสูงในอเมริกา ตีพิมพ์ได้ถึง 8 ครั้ง ในช่วงระยะเวลา 5 ปี นับแต่เริ่มตีพิมพ์ครั้งแรก (1979) ได้รับรางวัล

C. Wright Mills ในปี 1979 และรางวัลสมาคมสังคมวิทยาอเมริกันในปี 1980 และกลายเป็นตำราหลักอ่านประกอบวิชาการปฏิบัติเปรียบเทียบตามคณะรัฐศาสตร์ของมหาวิทยาลัยต่าง ๆ ในอเมริกาไป

จุดยืนทางทฤษฎีของ Skocpol ในหนังสือเล่มนี้อาจเรียกได้อย่างเหมาะสมว่า "โครงสร้างนิยมถือรัฐเป็นศูนย์กลาง" (State-centered Structuralism) ในขณะที่ศูนย์กลางทางทฤษฎีของเธอมีเอเนกประการ เช่น ชี้ให้เห็นความสำคัญและบทบาทที่สามารถเป็นอิสระให้ของรัฐในสังคมและระหว่างการศึกษาชี้ให้เห็นบทบาทที่เป็นตัวกำหนดของโครงสร้างระบบรัฐชาติในระดับระหว่างประเทศ โครงสร้างรัฐในระดับสังคมและโครงสร้างการเมืองในระดับชุมชนท้องถิ่น คือการปฏิบัติ รวมทั้งเงื่อนไขจำกัดที่โครงสร้างเหล่านั้นกำหนดเอาคือตัวผู้กระทำการในสังคมในระยะต่าง ๆ ของการปฏิบัติ ฯลฯ แต่ความเฉลียวฉลาดและผลสำเร็จทางทฤษฎีของเธอ ก็กลายเป็นข้อจำกัดของตัวเองในหลายประการดังต่อไปนี้

1. Skocpol เน้นด้านทฤษฎีของการปฏิวัติมากจนถึงขนาดที่ละเลยด้านอภิปรัชญาของการปฏิบัติไปอย่างไม่สมควร เห็นได้ชัดจากกรณีที่เธอไม่สนใจเอาเลย หรือพูดถึงบ้างก็อย่างผ่าน ๆ ในประเด็น อุดมการณ์ วัฒนธรรม องค์การนำการปฏิบัติ ในขณะที่เดียวกับที่เธอเอากลับเข้ามาทางประตูหลังเพื่ออธิบายในบางตอน

2. สังคมฝรั่งเศส จีน รัสเซีย ที่ Skocpol เลือกศึกษา รวมทั้งจังหวะเวลาทางประวัติศาสตร์ของสังคมเหล่านั้น ล้วนแล้วแต่อยู่ในช่วงที่รัฐมีบทบาทความเข้มแข็งสูงยิ่งโดยเปรียบเทียบกับประชาสังคม และพลังชนชั้นต่าง ๆ ในระยะก่อนการปฏิวัติ (กรณีฝรั่งเศสอยู่ในช่วงรัฐสมบูรณาญาสิทธิ การณ์รัสเซียกับจีนอยู่ในช่วงรัฐจักรวรรดิ) โดยลักษณะเนื้อแท้ของสังคมและยุคสมัยทางประวัติศาสตร์ของรัฐเหล่านี้ เราอาจจัดให้อยู่ในข่ายของ "สังคมตะวันออก" ที่ซึ่ง "รัฐเป็นทุกสิ่งทุกอย่าง แต่ประชาสังคมอยู่ในสภาพล้าหลังและไม่เป็นรูปร่างชัดเจนน" ความกรัมนี่ได้ หากเห็นเช่นนี้แล้ว ก็ย่อมเป็นธรรมดาอยู่เองที่รัฐจะมีบทบาทความสำคัญมากในสังคมเหล่านี้ ต้องเรียกว่า Skocpol จับถูกจุดที่จับรัฐเป็นแกนเด่นเรื่องการปฏิวัติทั้ง 3 โดยตลอด ทำให้เห็นความเป็นไปและเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ของสังคมเหล่านี้ที่รัฐเข้าไปกระทำอยู่ได้มาก แต่ก็ต้องบอกอีกเช่นกันว่า ลักษณะดังกล่าวค่อนข้าง "เฉพาะ" เฉพาะสังคมและเฉพาะยุคสมัย และ Skocpol พลากด่าจะขยายข้อสรุปดังกล่าวไปครอบคลุมสังคมที่ประชาสังคมเข้มแข็งเป็นตัว เป็นคนกว่านั้น ข้อเสมอของกรัมนี่เรื่อง ความสำคัญที่เป็นใจกลางทางยุทธศาสตร์ของการทำ สงครามครั้งกำลังตั้งมั่น เพื่อชิงพื้นที่ความยิ่งใหญ่ใน ประชาสังคม สำหรับการปฏิวัติในทฤษฎีตะวันตก นั้น น่าจะเป็นข้อตั้งต่างที่ใช้ได้ในที่นี้

อาจจะมิใช่อันนี้ว่า สังคมฝรั่งเศส ไม่ว่าจะจัดเป็น "สังคมตะวันออก" และการต่อสู้ทางอุดมการณ์วัฒนธรรมในประชาสังคมฝรั่งเศสก่อนการปฏิวัติ จึงน่าจะมิมีบทบาทต่อการปฏิวัติตามสมควร ผู้เขียนเห็นด้วยกับข้อแย้งนี้ และมีข้อสังเกตเสริมเพียงว่า 1. ข้อแย้งดังกล่าว ไม่ได้ลบล้างบทบาทสำคัญ ของรัฐสมบูรณาญาสิทธิ ในฝรั่งเศสในช่วงดังกล่าว ไม่ได้ชี้กันเสียเลยทีเดียว 2. ตรงนี้อีกเช่นกันที่ Skocpol ละเลยการต่อสู้ทางอุดมการณ์วัฒนธรรมของนักคิดฝรั่งเศสคนนั้นไปเสียหมด โดยไปเน้นจับเฉพาะเรื่องรัฐ ทำให้ไม่เห็นบทบาทของอุดมการณ์ในการปฏิวัติครั้งนี้

3. ในการศึกษาของ Skocpol Skocpol ชี้ให้เห็นและเน้นหนักบทบาทที่อิสระ เอาการเอา งาน และเป็นฝ่ายกระทำของรัฐในความสัมพันธ์ระหว่างรัฐกับสังคม-เศรษฐกิจ และระหว่างรัฐกับพลังชนชั้นต่าง ๆ แทนที่ความเชื่อของมาร์กซิสต์บางคนว่า รัฐถูกกำหนดรากฐานเศรษฐกิจ Skocpol ชี้ว่า รัฐเข้าไปกำหนดเปลี่ยนแปลงสังคม-เศรษฐกิจโดยตรรกะของรัฐเองอย่างไร แทนที่ความเชื่อแต่เดิมว่า รัฐรับใช้และเป็นเครื่องมือของชนชั้นครอบงำทางเศรษฐกิจ Skocpol ชี้ว่า รัฐชักแอ่งต่อสู้และพยายามควบคุมชนชั้นครอบงำทาง

เศรษฐกิจเพื่อผลประโยชน์ของรัฐเองอย่างไร และแทนที่ความเชื่อแต่เดิมว่ารัฐรวมศูนย์และสะท้อนการต่อสู้ทางชนชั้น Skocpol ที่ว่ารัฐเข้าแทรกแซงในการต่อสู้ทางชนชั้นกระทั่งต่อสู้กับชนชั้นต่าง ๆ เพื่อรัฐเองอย่างไร

ปัญหาไม่ได้ยุ่งตรงข้อถกเถียงและการพิสูจน์ ปัญหาอยู่ที่ตรงข้อสรุปที่ Skocpol พยายามนำเราไปสู่ Skocpol ถกเถียงและพิสูจน์ให้ชอบแล้วว่ารัฐเป็นองค์การที่อิสระพอสมควรจากสังคมเศรษฐกิจ ชนชั้นครอบงำ และชนชั้นล่าง Skocpol ทำให้เราเห็นถึงชีวิตของรัฐอย่างที่มีและมีเราเห็นเห็น แต่ Skocpol เน้นย้ำและปลุก "รัฐ" จนมันซึกจะหลุดลอย ตื่นไม่ติดดิน คัดขาดจากสังคม, ชนชั้น ไปข้างเคียงกับวิชาการอันห้องฟ้า ตรงนี้เป็นข้อต่าง เพราะเรายังเห็นว่า สังคม-เศรษฐกิจเป็นขอบเขตจำกัดที่รัฐแสดงความเป็นอิสระ ชนชั้นครอบงำทางเศรษฐกิจเป็นหุ้นส่วนที่รัฐอยู่ร่วมบริษัทช่วย แต่ละอาจขัดแย้ง ต่อสู้กันเองได้-ไม่ใช่ไม่ได้ตั้งเคยเชื่อ แต่ก็เป็นหุ้นส่วนที่ต้องพึ่งพากันในบริษัทเดียว ข้อยืนยันข้อสรุปที่ต่างจาก Skocpol นี้ ไม่ต้องไปมองหาอื่นไกล เราพบได้ในงานของ Skocpol เอง ใครเล่าที่ขัดขวาง ก่อวิกฤตจนรัฐฝรั่งเศส และจีนล้ม? ก็ชนชั้นครอบงำทางเศรษฐกิจ ใครเล่าที่ล้มระบอบซาร์? ก็ชนชั้นล่างกรรมกร-ทหารในเมือง อะไรเป็นข้อจำกัดความพยายามปฏิรูปให้ทันสมัยและสร้างอุตสาหกรรมของซาร์? ก็เศรษฐกิจการเกษตรอันล่าหลังของรัสเซีย ฯลฯ

4. Skocpol ออกจะไม่เป็นธรรมกับมาร์กซิสต์เอามาก ๆ คำกล่าวหาว่ามาร์กซิสต์เป็นพวกเจตจำนงนิยมเบรอะโอบหมดนั้น ไม่มีมูล ข้อเสนอเรื่องรัฐ, ระบบราชการของ Skocpol เองนั้น เอาเข้าจริง ๆ ก็ไม่ใหม่เอี่ยมอ่อง เคยมีมาร์กซิสต์เสนอมานแล้ว แต่ไม่สุดโต่ง ซัดเจน และเป็นระบบเท่า Skocpol เท่านั้น ลองอ่านได้ใน Isaac Deutscher, **Marxism, Wars and Revolutions** (London : Verso, 1984). โดยเฉพาะบท **Roots of Bureaucracy** และบทต่าง ๆ เกี่ยวกับการปฏิวัติรัสเซีย มีคำต้องพูดถึง "ทฤษฎีความขัดแย้ง" ซึ่ง Skocpol น่าจะติดค้าง Louis Althusser อยู่ในประเด็นต่าง ๆ เช่น Overdetermination, conjuncture ฯลฯ

สำหรับผู้ที่ติดค้างกับ Skocpol ไปแล้วโปรดอ่าน Ralph Miliband, "State Power and Class Interests", **New Left Review** 138, 1983 pp. 57-68 และ William H. Sewell Jr. "Ideologies and Social Revolutions : Reflections on the French Case", **Journal of Modern History** Vol 57, No. I, March 1985, pp. 55-85 และบทให้ขอบของ Skocpol ในวารสารฉบับเดียวกัน หน้า 86-96.

6) ดู Skocpol เล่มเดียวกัน และ Goran Therborn. **What Does the Ruling Class do when it Rules ?** (London : New Left, 1978).

7) ดู Skocpol, Therborn, Miliband ในหนังสือและบทความเดียวกัน

8) Isaac Deutscher. **The Unfinished Revolution : Russia 1917-1967** (New York : Oxford University Press, 1967).

9) ข้อเสนอเรื่องการศึกษาว่ารัฐอย่างเป็นระบบย่อยในระบบใหญ่ มาจาก Therborn เล่มเดียวกัน ส่วนตัวแปรในการพัฒนาการของรัฐ มาจาก Deutscher "Roots of Bureaucracy" และ

Miliband. บท:เดียวกัน

10) ข้อเสนอให้มองความสัมพันธ์ระหว่างรัฐกับชนชั้นครอบงำในสังคมทุนนิยมเป็นแบบ"หุ้นส่วนระหว่างพลัง 2 พลังที่แตกต่างกันและต่างหากจากกัน" มาจาก Miliband. **บท:เดียวกัน**

11) John Urry. **The Anatomy of Capitalist Societies : The Economy, Civil Society and the State** (London, The Macmillan Press, 1981)

12) สังเคราะห์จาก Roy Edgleg, Raymond Williams, E.P.Thompson
Nicos Mouzelis, "On the Crisis of Marxist Theory", **The British Journal of Sociology** Vol. XXXV, No. 1, March 1984, pp.112-121.

ศูนย์วิจัยทรัพยากร
สิ่งแวดล้อมมหาวิทยาลัย
สงขลานครินทร์